

Araştırma Makalesi

Avrupa’da İslamofobi: Aşırı Sağ/Popülist Partilerin Seçim Malzemesi

Islamophobia in Europe: Political Leverage for Far-Right/Populist Parties

Erdal BAYAR Arş. Gör. Dr., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Erciş İşletme Fakültesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü erdalbayer@yyu.edu.tr https://orcid.org/0000-0002-1726-7989	Serpil GÜDÜL Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü serpil.gudul@hbv.edu.tr https://orcid.org/0000-0003-1124-7968
--	--

Makale Geliş Tarihi	Makale Kabul Tarihi
22.07.2022	12.08.2022

Öz

İslamofobi kavramının içeriğini oluşturan düşüncelerin tarihi oldukça geriye götürülebilirse de kavramın yaygınlaşması 11 Eylül terör saldırıları sonrası dönemde gerçekleşmiştir. Hem medyada hem de siyaset alanında sıklıkla kullanılan ayrımcı söylem toplum içinde Müslümanlara ve İslam dinine bakışta olumsuz düşüncelerin artışında rol oynamıştır. Yaratılan olumsuz imaj ekonomik sıkıntılarla da birleşince popülist sağ siyaset için elverişli bir ortam oluşmuştur. Avrupa’da dini, etnik ve kültürel farklılıkları ülkelerine yönelmiş bir tehdit olarak algılayan, çok kültürlü ve çok etnikli Avrupa Birliği ideale şüphe ile yaklaşan kitleleri yönlendirmeye çalışan ve İslamofobiye seçim malzemesi olarak kullanan aşırı sağ popülist partilerin Avrupa siyasetinde yükselişlerini sürdürdükleri görülmüştür. Bununla birlikte yabancılara, göçmenlere ve Müslümanlara yönelik nefret suçlarındaki artış Avrupa Birliği’nin çok kültürlü ve çok etnikli yapısının geleceği hakkındaki endişeleri arttırmıştır. Çalışmada Avrupa’da artan İslamofobi’nin ortaya çıkardığı durum üzerine, Gordon W. Allport tarafından oluşturulan bir ölçek üzerinden değerlendirme de yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çok Kültürlülük, İslamofobi, Önyargı, Popülizm, Şiddet

Abstract

Although the history of the ideas that constitute the content of the concept of Islamophobia can be taken back quite a bit, the spread of the concept took place in the period after the 9/11 terrorist attacks. The discriminatory discourse, which is frequently used both in the media and in the field of politics, has played a role in the increase of negative thoughts in the view of Muslims and the religion of Islam. When the negative image created combined with the economic problems, a favorable environment for populist right politics was created. It is observed that far-right populist parties in Europe, which perceive religious, ethnic and cultural differences as a threat to their countries, try to manipulate the masses who are suspicious of the ideal of the multicultural and multi-ethnic European Union, and use Islamophobia as political leverage, continue their rise in European politics. However, the increase in hate crimes against foreigners, immigrants and Muslims has increased the concerns about the future of the multicultural and multi-ethnic structure of the European Union. In this context, the study also includes an evaluation on the situation created by the increasing Islamophobia in Europe, based on a scale created by Gordon W. Allport.

Keywords: Multiculturalism, Islamophobia, Prejudice, Populism, Violence

Önerilen Atıf /Suggested Citation

Bayar, E, GÜDÜL, S., 2022 Avrupa’da İslamofobi: Aşırı Sağ/Popülist Partilerin Seçim Malzemesi, *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 57(3), 1983-2003.

1. Giriş

Avrupa’da yaşayan Müslümanlara yönelik İşlamofobi’nin günümüzde artan bir hızla yükselmekte olduğu görülmektedir. Bunun birçok nedeni bulunmaktadır. Öncelikle tarihsel zeminin özetle değerlendirilmesi konuya açıklık kazandıracaktır. Avrupalılar, Müslümanlara karşı yüzyıllar boyu kendi ülke topraklarını savunmak adına savaş içinde olmuşlardır. Hristiyanlık ve İşlamiyet olmak üzere her iki din açısından haklı savaş (*bellum justum*) zerinden yapılan mücadele konuya farklı bir boyut kazandırmış ve tarafların mücadelelerini dini zemine çekerek çok uzun süre devam edecek bir husumetin de doğmasına sebep olmuştur.

Müslümanların Avrupa’ya gelmeleri Akdeniz’deki fetihlerle başlamıştır. Araplar 633-640 yılları arasında Suriye ve Filistin’i, 639-646 yılları arasında Mısır’ı fethetmelerinin ardından bu topraklarda yaşayanlar Müslümanlığı kabul etmiştir. 649’da ise Müslümanlar Kıbrıs’a akın düzenlemiştir (Cardini, 1999/2004, s.9-10). Ardından Libya ve Tunus’u ele geçiren Araplar Tunus’taki Kayrevan bölgesini Batı’ya yayılmak için s olarak kullanmıştır. Araplar, 7. yüzyılın sonunda Fas’ın fethinin ardından İşpanya’ya geçmiştir (Tayfur, 2001; akt. Er ve Ataman, 2008, s.749). Aslında Müslümanların Avrupa’ya gelişi 652 yılında Arapların Sicilya’ya yaptėı akın ile başlamıştır. 711’de Berberiler Afrika ile İşpanya arasındaki boğazı, bugünkü Cebelitarık Boğazını ele geçirmiştir. Bu boğazın ismi, Berberi şefi Tarık Bin Ziyad’ın boğazı ele geçirmesinden kaynaklı “Cebelitarık” (“Tarık’ın dağı”) ismini almıştır (Roberts, 1996/2010, s.148). Bunun ardından da 713 yılında Toledo’yu fethetmiştir (Roberts, 1996/2010, s.148). 714 yılında da Aragon’u ele geçiren Müslümanlar, 720’de Katalonya ile Septimania’yı zaptederek Pireneleri’n güneyinden kuzeyine tüm Vizigot topraklarını işgal etmiştir. Müslümanlar 734 yılında da Avignon’u ele geçirmiştir. 750 yılında, Müslüman Araplar arasında halifelik’in Emevilerden Abbasilere geçmesi ve yeni hanedanlık’ın korku salan baskıcı bir yönetim göstermesine ilaveten İşlam’ın kendi içinde bölünerek şii ve İşmaili tarikatlarının ortaya çıkması Müslümanlar arasındaki birliğin zayıflamasına ve durgunluğa neden olmuştur (Cardini, 1999/2004, s.12-15). 717 yılında Konstantinopolis (bugünkü İstanbul) surlarına dayanan Araplar, kırk yıl önce de olduğu gibi, şehri fethedememiştir (Cardini, 1999/2004, s.14). İstanbul’un fethi 1453’te Osmanlı İmparatoru Fatih Sultan Mehmet tarafından gerçekleştirilmiş ve Avrupa’da nesiller boyunca bugüne kadar gelen büyük bir travmanın oluşmasını sağlamıştır. Bu fethin etkilerinin Avrupa’da Türk ve Müslüman kimliğine dair bakışı büyük ölçüde etkilediği söylenebilir.

Müslümanların 7., 8., 10., 14. ve 18. yüzyıllarda Avrupa’ya yönelik akınları bu bölgede tarihsel, siyasi ve sosyolojik açıdan önemli gelişmelerin doğuşuna neden olmuştur. Birkaç tarihi paradoksal biçimde Hz. Muhammed’i Avrupa’nın “kurucu babası” olarak görmektedir. Fatih Sultan Mehmet’in İstanbul’u alması, Avrupa’nın Müslümanların bu başarısı karşısında kıtayı korumak ve kurtarmak arzusuyla birlikte ve uyumlu hareket etmesini sağlamıştır. Kanuni Sultan Süleyman’ın Viyana kapılarına dayanan akınları ise, Avrupa’da güçlü bir benlik duygusu ile daha güçlü bir “tekilik” duygusu gelişmesine yol açmıştır (Cardini, 1999/2004, s.5). Bu duygu da günümüze kadar uzanmış ve İşlamofobi’ye zemin oluşturmuştur.

Günümüzde Avrupa’da yaşayan Müslümanları üç grup halinde değerlendirmek mümkündür. Birinci gruptakiler; Balkanlar’da ve İşpanyol Kuzey Afrikası’nda bulunan Müslümanlardır. Bunlar farklı hukuki statüye sahiptirler. İkinci gruptakiler ise; Müslüman göçmenler ve torunlarıdır. Bu gruptakiler de üç alt grupta toplanabilir: Sömürge ve sonrası dönemde Avrupa’ya gelmiş olan Müslümanlar, işçi olarak gelenler ve mlteçiler. nc grupta ise; İşlamiyet’i kabul etmiş Avrupalılar bulunmaktadır. Bunların sayıları fazla değildir ancak sosyal hayatta ve medyada etkin ve tanınan isimlerdir (Koningsveld, 2002, s.52-53). Bu gruptakiler genel olarak Avrupa’daki Müslümanların sözcülüğünü yapmaktadır. Etnik köken açısından Avrupalı olmaları da avantaj sağlamaktadır (Er ve Ataman, 2008, s. 752). Bu kesim, Avrupa İşlamı’nı Ortadoğu İşlamı’ndan ayırt edilmesine katkıda bulunmaktadır (Roy, 2003, s.51). Ancak yine de Avrupa’da İşlamofobi’nin yayılmasına engel olamamaktadır.

İç ve/veya daha iyi yaşam koşulları için Müslüman toplulukların Avrupa’ya gelmeleriyle birlikte İşlam dini farklı bir şekilde Avrupa’ya gelmiştir. Zira tarihe bakıldığında, İşlam dininin Avrupa’ya gelişinin fetih ya da kitlesel din değiştirme şeklinde olduğu görülmektedir (Roy, 2003, s.11). Bu grubu tarihte 1960 ve 1970’li yıllarda Türkiye, Afrika ve Hint alt kıtasından Avrupa’ya gelen işçi g

oluşturmaktadır. Gelen göçmenlerin orada doğan çocukları, torunları ve daha da ötesi nc, dördüncü kuşakları Avrupa’da yaşamaktadır (Roy, 2003, s.51).

Ekonomik nedenlerle göç edenlerin yanı sıra, eğitim sahibi olup farklı nedenlerle Avrupa’ya göç edenler de bulunmaktadır. Bu grupta Filistin, Cezayir, Mısır, İran, Irak ve Pakistan gibi ülkelerden siyasal sebeplerden dolayı Avrupa’ya gelenler bulunmaktadır. Buna eğitim amaçlı Avrupa’ya gelip dnmeyenler de eklenebilir (Roy, 2003, s.51).

Avrupa’ya gelen Müslüman göçmenler, içinde bulundukları ve kendilerine hemen her açıdan yabancı gelen toplumda yaşamlarını sürdürebilmek ve daha da ötesi daha rahat bir yaşama sahip olabilmek için kendi *lebensraum* (hayat sahası)unu oluşturma ihtiyaını hissederler. Bunun için de etnik kimlikten ziyade bir üst kimlik olan din kimliği yani İslamiyet altında toplanıp bir güç birliği kurarlar. Kendilerini Arap, Türk, İranlı ya da Pakistanlı, ...vb. olarak nitelendirmelerinin ötesinde Müslüman olarak tanımlarlar. Bu kimlik tanımlaması ise Hristiyan Avrupa’da tehdit olarak algılanmasına yol açmaktadır.

Öte yandan, Avrupa’da etnik kimliğe ilişkin düşmanlığı tasvir eden ırkçılığın günümüzde yerini İslamofobi’ye bırakmakta olduğu görülmektedir. Bu durumun ortaya çıkmasında etnik kimliğe sahip azınlıkların büyük kısının Müslüman olmasının ve Avrupa’da Müslümanların cemaatleşmelerinin de katkısı bulunmaktadır. Bu cemaatleşme Avrupalılar tarafından kendi varlıklarına tehdit olarak algılanmaktadır. Özellikle 11 Eylül 2001 saldırılarından sonra Amerika Birleşik Devletleri’nin İslam’ı terörizm ile bağdaştırması Avrupalıların bu konudaki haksız endişelerini daha da ileriye götürmüştür.

Bu çalışmada süregelen söz konusu tartışmalardan ziyade, yükselen (popülerlik kazanan) İslamofobi’nin teşvik ettiği şiddet üzerinde durulacaktır. Çalışmanın ilk kısmında kavramsal ereve çizilecek, ardından günümüzde var olan İslam/Müslüman korkusunun tarihsel ve kültürel kökenlerinin de yer aldığı Avrupa’nın Müslümanlara genel olarak bakışı değerlendirilecektir. Takip eden bölümde ise, aşırı sağ/popülist partiler tarafından, ülkeleri için bir tehdit olarak gördükleri İslam’ın ve Müslümanların nasıl algılandığı ve İslamofobi’nin kullanışlı bir siyaset malzemesi olarak nasıl kullanıldığı üzerinde durulacaktır. Gordon W. Allport’un insanların başkalarına karşı tutumlarını incelediği çalışmasında ortaya koyduğu ölçek baz alınarak Avrupa’nın genel bir değerlendirmesi yapılacaktır. Çalışmanın son bölümünde ise tartışma ve sonuç kısmı yer almaktadır.

2. Kavramsal ereve ve Yöntem

Sosyal bilimlerde sıklıkla rastlanan tanım sorunu, İslamofobi ve popülizm kavramlarının tanımlanması hususunda da ortaya çıkılmaktadır. İslamofobi kavramının içeriğini oluşturan unsurların neler olduğu, İslam ve fobi kelimelerinin bir arada kullanılmasının ne anlama geldiği, bu kavramın ortaya ilk kez ne zaman çıktığı ve neyi ifade etmek amacıyla kullanıldığı gibi konularda bilim adamları arasında bir fikir birliğinden söz etmek mümkün değildir. Fobi, belirli bir durum veya nesne karşısında ortaya çıkan aşırı ve irrasyonel korku anlamında kullanılmaktadır (Encyclopedia Britannica, 2017). Psikolojik açıdan bir anksiyete (kaygı) bozukluğu durumunu ifade eden fobi, sürekli, aşırı ve mantık dışı korkuyu ifade etmektedir (. Ancak söz konusu kavramın tamamen muğlak olduğunu da iddia edilemez, zira tanımlama girişimlerinin birçoğunda ortak bazı özellikler dikkati çekmektedir. Bu zellikleri řu şekilde sıralanabilir: İslam karşıtlığı, İslam’a ve/veya Müslümanlara karşı kin, düşmanlık ve güvensizlik hisleri besleme (Aktaş, 2014, s.36), İslam kaygısı, İslam korkusu retimi (Lean, 2015, s.7-8), İslam’a duyulan nefret, İslam’ı kötücül bir ze indirgeme (Geisser, 2010, s.15), İslam’a ve Müslümanlara dair önyargılar (prejudice) ve kalıpyargılar (stereotype). Bu kavramlara kısaca değinilmesi gerekirse: Sosyal Psikolojide farklı şekillerde tanımlanan önyargı, en genel anlamıyla; bir kişiye karşı, sadece grup üyeliğinden dolayı geliştirilen olumsuz (kimi zaman olumlu) tutumdur. nyargı kavramının tanımlanmasında literatürde sıklıkla kendisine atıfta bulunulan Gordon W. Allport, 1954 yılında yayımlanan önyargının Doğası adlı kitabında önyargı kavramını şöyle tanımlamıştır: “Bir gruba mensup birine karşı, sadece o gruba mensup olduğu ve bu nedenle bu gruba yakıştırılan sakıncalı nitelikler taşıdığı gerekçesiyle takınılan itici ya da düşmanca tutum”. (Allport, 1954, s.36).

Kalıpyargı, belirli bir sosyal grup hakkındaki bilgi ve inançlardan oluşan bilişsel çerçevelerdir. Sosyal biliş yaklaşımı açısından kalıpyargılar bir grubun yeleri hakkında yaygın bir biçimde paylaşılan genellemeleri ve zihinsel temsilleri ifade etmektedir. Bu bakımdan duygusal bir süreç olmaktan ziyade zihinsel bir bilgi işleme sürecidir. Kalıpyargılar, bir grup hakkında kestirme yoldan bilgi/fikir veren ve gruba dhil insanlarla karşılaşıldığında onun davranışı hakkındaki beklentileri ayarlayan zihinsel bir

süreci ifade etmektedir. İnsanları kalıpyargılara sokmak her zaman olumsuz olmak ve/veya insanları aşığlamak zorunluluğunu ifade etmez zira kalıpyargılar içerisinde olumlu unsurlar da bulunabilmektedir. Örneğin; Almanların “disiplinli, alışkan, duygusuz...”, Japonların “zeki, alışkan, saygılı...”, Siyahilerin “tembel, kaygısız...” veya Lazların inatçı olduğu şeklindeki genellemeler birer kalıpyargıdır, muhatap olunan kişide bu özelliklerin bulunup bulunmaması genellikle kalıpyargılarda bir değişikliğe yol amamaktadır. Genellikle sosyal ve kültürel faktörler tarafından şekillendirilen kalıpyargıların değişebilmesi zaman içerisinde mümkün olabilmektedir (Aronson, Wilson ve Akert, 2005, s. 433-436).

İşlam ve fobi (veya fobia) kelimelerinin birbirine eklenmesi ile oluşturulan İşlamofobi kelimesi hem İşlam dinine ve Mşlmanlara karşı bir nefreti hem de İşlam dininden ve Mşlmanlardan algılanan bir korkuyu ifade etmektedir. Ferhat Kentel İşlamofobi’nin Batı’da “inşa edilmiş” bir korku olarak son dönemlerde ortaya çıkmış yapay bir kavram olduğunu iddia etmektedir (Kentel, 2010, akt. Aktaş, s.36). İlk kez İngiliz düşünce kuruluşu Runnymede Trust tarafından Islamophobia: A Challenge For Us All (İşlamofobi: Hepimiz için bir tehdit) başlıklı raporunda kullanılan bu kavram, Mşlmanlara karşı duyulan temelsiz korkuyu ve hoşnutsuzluğu ifade etmek için kullanılmıştır (Karabulut, 2016, s.171). Fobilerin rasyonel olmayan korkulardan türediği göz önüne alındığında İşlamofobi’nin neden kaynaklandığı sorusuna rasyonel bir cevap bulmaya çalışmak beyhude bir çaba olarak kalacak ve bahse konu kavramı meşulaştırmanın ötesinde bir sonuç vermeyecektir. Bu nedenle bu çalışmada İşlamofobi’nin nedenleri üzerinde detaylı bir inceleme yapılmayacak, yalnızca İşlam ve/veya Mşlman düşmanlığının son yıllarda artan görünürlüğü üzerinde durulacaktır.

İşlamofobi, genelde küresel, özelde ise Avrupa açısından bakıldığında, toprağa dayalı bir çatışmanın ürünü değildir. Olivier Roy’un da belirttiği gibi; *“Etnik ya da dinsel biçimleri altında cemaatilikle birlikte uygarlıklar ‘atışması’ ile uygarlıklar ‘diyalğu’ arasında yeni sınırlar yerleşmektedir; ne var ki bu sınırlar herhangi bir somut toprak parçasıyla ilişkili değildir. Zihinlerde, davranışlarda ve söylemlerde yoğunlaşmaktadır. İcat edilmeleri gerektiği ölçüde de daha şiddetle üstlenilmektedir.”* (Roy, 2003, s.11).

Bu çalışmanın ana eksenini oluşturan bir diğer önemli kavram ise poplizmdir. Popülizm kavramı, kelime anlamı olarak, elit kesimlere karşı halkı temsil ettiklerini, “sessiz yığınların sesi” olduklarını iddia eden siyasi hareketleri veya siyasi programları ifade etmek için kullanılır (Kallis, 2015, s.14). Popülist hareketler sıklıkla sağ ve sol politik görüşlere ait unsurları aynı anda barındırabildiği gibi otoriter veya demokratik de olabilmektedir (Encyclopedia Britannica, 2017). Popülist siyasi hareketler birbirlerinden oldukça farklı şekillerde, hatta bazen taban tabana zıt, politikalar amalayabilmektedir. Bu nedenle tüm popülist siyasi hareketleri tek bir çatı altında incelemek mümkün görünmemektedir. Bu çalışmada popülist siyasi hareket ve partilerin, kimi benzer özellikler taşımalarına rağmen, aralarında ciddi görüş farklılıkları bulunan geniş bir siyasi yelpazeyi oluşturduğu göz önünde bulundurulacaktır. Örneğin; İtalya’da faaliyet gösteren Lega Nord (Kuzey Ligi), Belçika’da Flaman milliyetçiliğinin en önde gelen savunucusu konumundaki Flaman Blok (Vlaams Blok), Avusturya siyasetinde son yıllarda adından çokça söz ettiren Avusturya zgrlk Partisi (Freiheitliche Partei Österreichs), Almanya’daki aşırı sağcı Cumhuriyeti (Republikaner) ve Avrupa’nın en büyük radikal sağ hareketi olarak kabul edilen Fransa iç siyasetinde önemli bir yer tutan Ulusal Cephe (Front National) gibi hareketlerin özellikle göçmenlere bakış aarlarında paralellik olduğu söylenebilir. Göçmen karşıtı politikaları benimseyen ve çok kültürlü/çok ırklı bir Avrupa inşa edilmesine, hatta Avrupa Birliği fikrine tamamen karşı olan bu siyasi hareketlerin ekonomi politikaları konusunda ayrıştığı görülmektedir. Zira adı geçen siyasi hareketlerden Ulusal Cephe aile temeline dayanan ulusal ekonomik politikayı savunurken diğer tüm siyasi hareketler parti programlarında pazar ekonomisinin ilkelerini benimsediklerini ifade etmişlerdir (Taş, 1999, s.84-86). Adı geçen partileri “popülist” partiler içerisinde değerlendiren yazarlar olduğu gibi farklı adlandırmalar ve gruplandırmalar da literatürde sıklıkla kullanılmaktadır; “Yeni Popülizm ya da Neopoplizm”, “Radikal Sağ Popülizm”, “Yeni Sağ”, “U Sağ”, “Aşırı Sağ”, “Neofaşizm”...vb. kavramlar söz konusu siyasi hareketleri tanımlamak için ortaya atılan kavramlardan birkaçıdır (Vural, 2005, s.23). Dolayısıyla terminolojide bir dağınıklığın bulunduğu görülmektedir. Bu çalışmada yukarıda adı geçen siyasi hareketleri tanımlamak için ortaya atılan kavramlardan herhangi biri tercih edilmeyecektir, çünkü tek bir tanımın geniş bir siyasi yelpazede faaliyet gösteren bu oluşumları tanımlamak için yetersiz kalacağı düşünülmektedir.

Siyaset Bilimi, Psikoloji ve Uluslararası İlişkiler disiplinlerinden faydalanılarak oluşturulan bu multidisipliner çalışmada; aşırı sağ siyasi hareketlerin kitleleri harekete geçirmek için, bölgeye uzun yıllar önce çeşitli nedenlerden dolayı gelmiş ya da bölgede doğmuş Müslümanlar için kullandıkları söylemler sosyal psikoloji açısından değerlendirilecektir. Söz konusu siyasi oluşumların ilan ettikleri parti programları ve katıldıkları seçim sonuçları dahil olmak üzere resmi veriler kullanılarak, bu partilerin toplum nezdinde oluşturdukları veya oluşturmaya çalıştıkları algı ile olgular arasındaki uyumsuzluk üzerinde durulacaktır. İslamofobik eylemlerin sayılarına ve yıllara göre değişimlerine ilişkin veriler, Temel Haklar için Avrupa Birliği Ajansı (European Union Agency For Fundamental Rights-FRA) ve Avrupa İrkçılık ve Yabancı Düşmanlığı İzleme Merkezi (European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia-EUMC) gibi resmî kurumların ve ayrımcılık karşıtı çeşitli sivil toplum kuruluşlarının raporları üzerinden okunacaktır. İslamofobi'nin geldiği noktanın ciddiyetinin anlaşılabilmesi için ise Amerikalı psikolog Gordon W. Allport tarafından insanların başkalarına karşı tutumlarını incelediği çalışmasında ortaya koyduğu ölçek (Allport, 1954, s.84) baz alınarak değerlendirme yapılacaktır. Dolayısıyla çalışmada, yorumlayıcı bir yaklaşım izleneceği için nitel araştırma yöntemi kullanılacaktır.

3. Avrupa'nın İslam/Müslüman Algısı

Vamık Volkan'a göre Aristo'nun insanı tanımlarken kullandığı "politik hayvan (zoon politikon)" ifadesi insan doğasının bir parçası olan grup oluşturma isteğini ifade etmektedir. Bu tanımda yer alan "politik olma" ifadesi, insanların bir araya gelerek gruplar, şehirler ve devletler kurmalarını yansıtmaktadır. İnsanların gruplaşma eğiliminde olmasının doğal olduğu kadar gerekli de olduğunu ifade eden Vamık Volkan, insanların ve grupların dostlara duydukları ihtiyaç kadar düşmanlara da ihtiyaç duyduklarını, hatta politik psikoloji alanının temelinde bu gereksinimin yer aldığını iddia etmektedir (Volkan, 1993, s.1-3). Avrupa medeniyetinin İslam dini ve Müslümanlarla ilk temasının gerçekleştiği 7. asırdan itibaren İslam dünyası Batı düşüncesinde bir "öteki" olarak yerini almıştır İslam ordularının 8. asrın başında İspanya'yı fethetmesi ve Avrupa içlerine doğru ilerleme çabaları nedeniyle Avrupalıların zihninde İslam ve/veya Müslüman algısı daha ziyade korku duygusu tarafından şekillendirilmiştir. Osmanlı Devleti'nin Avrupa devletleri karşısında üstünlüğü ele geçirdiği ve Avrupa'nın doğusunun tamamında kontrolü sağladığı Ortaçağ'da, söz konusu algı hem güçlenmiştir hem de Türkler İslam uygarlığı içerisindeki en büyük güç olması nedeniyle İslam karşıtlığı/nefreti Türk karşıtlığını/nefretini de kapsar hale gelmiştir. Türk kavramı ile Müslüman kavramları birbirleri yerine kullanılmış ve Batı dillerinde Türkler hakkında ırkçı olarak nitelendirebileceğimiz deyimler ortaya çıkmıştır (Aktaş, 2014, s.41). Bu dönemde Avrupalı seyyahların seyahatnamelerinde İslam dünyasını tarif ederken şahit olduklarını Avrupa-merkezli bir bakış açısıyla aktarmaları, Doğu-Batı arasında giderilemez bir fark olduğu düşüncesini derinleştirmiştir. Aslında Avrupalıların zihninde Doğu ve Batı medeniyetleri arasındaki tezat İslam öncesinde de mevcuttur. Antik Yunan ve Roma dönemlerinde Avrupalılar kendilerini "medeni" ve "özgürlük aşığı" olarak tanımlarken, Arapların ve Perslerin oluşturduğu kendilerine rakip Doğu medeniyetini ise "barbar" ve "despot" olarak nitelemişlerdir. Kendilerini "öteki" üzerinden tanımlayan Avrupalılar kimliklerini inşa ederken tüm olumsuz özellikleri Doğu'ya ve Doğululara daha doğrusu Avrupalı olmayan herkese atfetmişlerdir (Aktaş, 2014, s.43-44). Buradaki "öteki" kavramı aslında sadece Arapları ve Persleri değil, Avrupalı olmayan her kavmi ve/veya medeniyeti kapsamaktadır. Yunan toplumunda, Helen-Barbar ayrımının bulunması nedeniyle, Yunan olmayanların (barbarların) doğa itibarıyla köle olmaya uygun oldukları düşüncesi hâkimdir. Ancak bu düşünceyi sorgulayan Yunanlı düşünürler de bulunmaktadır (Bakırezer, 2008, s.27-32).

Barbar kelimesinin etimolojik kökenini oluşturan "Barbaroi" sözcüğü Yunanca'da boşboğaz, geveze veya "Yunanca konuşamayan" kişileri ifade etmek için kullanılmıştır. Belirli etnik veya dini grupları ifade etmekten ziyade, Yunanca konuşamayan herkes için kullanılan bu sıfat belirli bir kabiliyetsizliği ve akıl zayıflığını da içermektedir. Zira Yunanlılar için dil, aklın aracıdır ve Yunanca konuşamayan kişilerin düşünme kabiliyetlerinin zayıf olduğu, tutkularını kontrol etmekte zorlandıkları ve bu nedenle mantıklı hareket etmelerinin pek mümkün olmadığı kanaati yaygındır (Sardar, Nandy ve Davies, 1993/2004, s.26). Roma'da da vahşiler ile ilgili tuhaf hikayelerin ve farklı ırklarla ilgili önyargıların var olduğu ve bunun büyük ölçüde Yunan düşüncesinden miras alındığını söylemek mümkündür. Doğa Tarihi adlı 13 ciltlik çalışmasının özellikle 7. cildinde bulabildiği tüm tuhaf anlatıları bir araya getiren Romalı düşünür Plinius Batı dünyasının hayal gücü üzerinde oldukça etkili olmuştur. Naturalis

Historia'nın Orta Çağ'da ayrıca basılan ve popüler olan kısmı apokrif hikayelerin anlatıldığı 7. cilt olmuştur. Ayrıca Yunanlı tarihçi Herodotus ile Romalı düşünür Plinius'un çalışmaları arasında diğerk topluluklara bakış açısından paralellikler dikkat çekicidir (Sardar ve diğerkleri, 1993/2004:31, Jahoda, 1999, s.1).

Henüz "Avrupalı" kimliğinin tam olarak oluşmadığı dönemlerde Avrupa'da yaşayan toplulukların aidiyet hissettikleri ve bir parçası olduklarını düşündükleri en geniş daire Hristiyanlıktır. Hristiyanlar'a göre Hristiyanlık onları kafır Müslümanlardan ve putperestlerden (paganlardan) ayıran en önemli unsurdur. İskandinav, Macar, Kelt, Slav ...vb. etnik gruplara aidiyet ikincil öneme sahiptir (Jahoda, 1999, s.2).

Hristiyanlığın "Avrupalı" kimliği içerisindeki ağırlığı Orta Çağ boyunca artmaya devam ederken, bir yandan da Yunanlıların "Barbar" topluluklar hakkındaki mitler ve fantezilerle dolu hikayeleri Hristiyanlaştırılarak 9. ve 10. yüzyıllardaki popüler edebiyata dahil edilmiştir. 11. asrın sonunda başlayan Haçlı Seferleri Batı Medeniyeti ile Doğu Medeniyeti arasında yer alan "Biz" ve "Onlar" ayrımını uzlaşılması mümkün görünmeyen farklılıklar üzerinden derinleştirmiştir. 13. ve 15. yüzyıllar arasında daha çok Hristiyanlık üzerinden bir "öteki" imajı oluşturulurken, Rönesans döneminin etkisiyle dini referanslı anlatı yerini "canavar" ırklar ile ilgili hikayelere bırakmaya başlamıştır. Zira Rönesans ile Avrupalı birçok düşünür ve sanatçı klasik kaynaklara yani antik Yunan ve Roma kaynaklarına yönelmiştir. Vahşi Adam (ve Vahşi Kadın) resmedilirken daha çok insansı (humanoid) yaratıkların tasvirlerinden, klasik Yunan ve Roma hikayelerinden esinlenilmiştir (Jahoda, 1999:2, Sardar ve diğerkleri, 1993/2004, s.24).

Rönesans sonrası dönemde Avrupalıların gözünde kendileri (medeniler) ile vahşiler arasındaki ayrım hayvanlar ve hayvan olmayanlar arasındaki fark kadar belirgin hale gelmiştir. Afrikalı topluluklara yaklaşım da büyük ölçüde bu görüş etrafında şekillenmiştir. Orta Çağ boyunca Avrupalılar açısından vahşiliğın kriterleri olarak çoğunlukla düzgün bir dil ve doğru din/inanç kabul edilmişken, sonraları bu kriterlere ten rengi de dahil edilmiştir. Gustav Jahoda'ya göre muhtemelen Portekizlilerin Batı Afrika'dan getirdikleri siyahi köleler, siyah tenli olmakla köleliğın ve vahşiliğın ilişkilendirilmesinin başlangıcını oluşturmuşlardır (Jahoda, 1999, s.225-226). Kolonileştirme faaliyetlerini meşrulaştırmak için gerekçe bulmakta zorlanmayan sömürgeci ülkeler kimi zaman bilimi de bu faaliyetlerine alet etmekten çekinmemişlerdir. Bilimsel olduğu iddia edilen kimi yaklaşımlara göre, insanlar farklı türlerden gelmiştir ve farklı insan türleri içerisinde beyaz ırk diğerklerine karşı üstün konumdadır. Kromozom sayıları açısından aynı yapıda bulunmalarına karşın tüm insanların aynı kökenden gelmeyip, farklı türlere ait olduklarını savunan yaklaşımlar (poligenist yaklaşım) ortaya konmuştur. Biyoloji bilimini, ırklar arasında eşitsizlik bulunduğu iddialarını meşrulaştırmak için kullanan bilim adamları; antropoloji alanında 19. yüzyılda yaygınlık kazanan bazı ırkçı düşünceler için de meşruiyet zemini sağlamışlardır (<https://library.harvard.edu/confronting-anti-black-racism/scientific-racism> [Erişim Tarihi: 20 Şubat 2022]).

Avrupalı aydınlar Avrupa kültürünün ve kimliğinin temelini Antik Yunan, Helen, Roma, Yahudi ve Hristiyan uygarlıklarının Aydınlanma dönemi değerkleriyle birlikte oluşturduğu bir senteze dayandırmaktadırlar. Dolayısıyla diğerk uygarlıkların Avrupa uygarlığının oluşumundaki katkılarını bilerek veya bilmeyerek göz ardı etmektedirler. Aydınlanma düşünürlerinin birçoğu Batı medeniyeti dışındaki medeniyetlerin gelişme, uygarlaşma ve ilerleme yeteneğinden yoksun olduğunu düşünmektedirler. Hatta David Hume, Voltaire, Montesquieu, Immanuel Kant, John Locke gibi filozoflar tüm düşünce sistemlerini ırkçılık üzerine inşa etmeseler de ırkçılığın yayılmasında rol oynamışlardır (Taş, 1999:4, Bernasconi, 2020:10-12).

Öte yandan, Orta Çağ Avrupa'sındaki sosyal sınıf sistemi günümüzde önemini yitirmiş görünse de söz konusu Müslümanlar olunca zihinlerde yeniden canlanmaktadır. Zira Avrupalılar (Hristiyan Avrupalılar) kendilerini sınıfsal açıdan Müslümanlardan üstte gördükleri için Avrupa'da yaşayan Müslümanları mavi yakalı olarak görmek istemektedirler. Müslümanların beyaz yakalı olmaları ya da olma ihtimallerinin zuhur etmesi/artması Avrupalılar tarafından istenmemektedir, zira Müslümanlar beyaz yakalı olursa, kendilerine eşit olacaklardır. Bu eşitlik sosyo-ekonomik açıdan eşitliğı sağladığı kadar sınıfsal açıdan da Hristiyan Avrupalılar ile eşitlik anlamına gelecektir.

Şüphesiz Doğu-Batı arasında tarihte yaanmı olayların ve söylemlerin İslam karıtlılığının ve Müslüman dmanlığının ortaya çıkmasında oldukça önemli rolü bulunmaktadır. Başlangıcı için kesin bir tarih veremeyeceğimiz bu dmanlığın, komünizmin bir tehdit olarak Batı dünyasına karşı ortaya çıktığı 20. asrın balarından Soğuk Savaş'ın bittiği 1990 yılına kadar, yaklaşık 70 yıl boyunca, ikinci plana atıldığı görülmektedir. Soğuk Savaş'ın bitmesinden sonra Batı medeniyeti, yaklaşık 1400 yıldır mücadele ettiği İslam Dünyasını tekrar tehdit olarak algılamaya balamıtır. NATO'da görevli generallerden John R. Galvin'in 2 Nisan 1993'te Alman haftalık dergisi Die Zeit'te yayınlanan ifadesi u şekildedir: "*Soğuk Savaş'ı kazandık. Yaklaşık 70 yıllık bu sapmalardan sonra, İslam ile aramızda 1300 yılı aşan eski çatışma durumuna geri döndük*"¹ Dolayısıyla Soğuk Savaş sonrasında *Medeniyetler atıması* tezinin ortaya atılmasının bir bakıma eski düşmanın yeniden hatırlatılması amacını taşıdığını iddia edilebilir.

Soğuk Savaş'ın sona ermesinden kısa süre sonra İslam dinini istismar eden birçok terör örgütünün ortaya çıkması ve küresel çapta ses getirecek terör eylemlerine girimesi, İslam'a ve Müslümanlara karşı düşmanlık duyguları besleyenlerin, İslam'ın dünya barışı için bir tehlike arz ettiği dncesini beslemitir. Nitekim Amerikalılar açısından son derece oke edici olan 11 Eylül saldırılarının ardından ABD'de Müslümanlara yönelik nefret sularının sayısında çok ciddi bir yükseliş yaanmıtır. Bu durum yalnızca ABD ile sınırlı kalmamış ve birçok ülkede İslamofobi'nin yükselmesini beraberinde getirmiştir.

7 Aralık 1941 tarihinde gerçekleşen ve ABD'nin İkinci Dünya Savaşı'na giriş nedenleri arasında gösterilen Pearl Harbor saldırısından bu yana kendi sınırları içerisinde ilk kez ciddi bir saldırıyla karılaan Amerikan halkının ve devletinin tepkisi oldukça sert olmuştur. Pearl Harbor baskınından iki ay sonra çıkarılan 9066 sayılı Bakanlık Kararnamesiyle ilgili kurumlara, çok büyük bir kısmı Japon kökenli ABD vatandalarından müteşekkil, yaklaşık 120.000 kişi için soruşturma ve tutuklanması yetkisi verilmiştir. Yedi eyalette on ayrı kampa yerleştirilen bu kişilerden yalnızca 2000'i hakkında suçlamada bulunulmuştur. 11 Eylül saldırıları sonrasında ABD'deki Müslüman azınlık gruplar, benzer bir öfke ile yüzleşmek durumunda kalmışlardır. Müslümanlara yönelik nefret sularında kısa sürede çok ciddi bir artış yaanmıtır (Kaplan, 2006, s.2-3).

11 Eylül 2001 tarihinde ABD'de Dünya Ticaret rgtne ait ikiz kulelere düzenlenen terör saldırısı sonrasında ABD küresel çapta teröre karşı savaş ilan etmiştir. Bu dönemde İslam ve Terör kelimeleri sıklıkla birlikte kullanılmıştır. Daha sonra İslami-Terör, İslamcı-Terör, Cihatı kavramları Batı medyasında ve akademik camia sıkça dile getirilmiştir. Sürekli bir şekilde İslam ve terör kavramlarının birlikte kullanılması, bir tür "ağrıım yoluyla öğrenme metodu" işlevi görerek insanların İslam hakkındaki kaygılarını arttıran bir unsur olmuştur. Basın yayın yoluyla devamlı bahsi geçen kavramların birlikte kullanılmaları insanların İslam ve Müslüman karıtlılığını arttıran bir unsur olmuştur. ABD Başkanı George W. Bush'un teröre karşı savaş ilan ederken bunu "Haçlı Seferlerine" benzetmesi sadece bir dil sürçmesi veya gaf olarak değerlendirilmemelidir, zira ABD kısa bir süre sonra birçok İslam ülkesinde savaşa girmiştir. PEW Araştırma Merkezi anketlerine göre, 11 Eylül 2001 terör saldırısından iki ay sonra Amerikalıların %59'unun Müslümanlar hakkındaki gru olumluydu. Zamanla olumlu görüşlerin ciddi şekilde azalması nedeniyle, (2004'te Amerikalıların yalnızca dörtte biri İslam hakkında olumlu düşünmektedir), Müslümanlara karşı işlenen nefret suları 2002'de yayınlanan bir FBI raporuna göre %1600 artarak 481'e çıkmıştır, 2000 yılında rapor edilen olay sayısının 28 olduğu dldĞnde şiddet olaylarındaki artış çok ciddi boyuttadır (Lean, 2015, s.30-31).

11 Eylül saldırılarından sonra, Avrupa'da 2004 yılında Madrid'de, 2005 yılında Londra'da gerçekleşen bombalı terör eylemleri Avrupalıların İslam'a ve Müslümanlara karşı duydukları güvensizlik hissinin artmasını beraberinde getirmiştir. Söz konusu dönemde Avrupa lkelerinde de İslamofobi'nin, Müslümanlara karşı nefret söylemlerinin ve şiddet olaylarının arttığını görülmektedir. 2006 yılında Avrupa Irkçılık ve Yabancı Dmanlığı İzleme Merkezi tarafından yayınlanan raporda islamofobik olaylara ilişkin birçok Avrupa ülkesinden çeşitli vaka örneklerine yer verilmiştir (EUMC, 2006, s.66-89). Yakın dönemdeki terör saldırıları ise Avrupalıların zihin dünyasında göçmenlerden, azınlıklardan

¹Murat Akta'ın makalesinde atıf yaptığı makaleye ulaılamadı, ancak Die Zeit dergisinin 2 Nisan 1993 tarihli sayısında "İslam- Dünyaya bir tehdit mi?" başlıklı makalede Nato Generali John R. Galvin'e atfen yukarıda alıntılanan ifadeler yer almaktadır. Bakınız: <http://www.zeit.de/1993/14/der-islam-gefahr-fuer-die-welt> [Erişim Tarihi: 12 Temmuz 2021]

ve sığınmacılardan algılanan tehdit algısını/korkuyu arttırmıştır. Bu gruplara karşı hissedilen korkuyu ve güvensizlik hissini politik bir araç olarak kullanan aşırı sağcı/popülist partiler oylarını ve ülke siyasetlerindeki ağırlıklarını arttırmışlardır. Avrupa'nın çokkültürlü yapısına karşı olan bu partiler, daha homojen toplumlar inşa etmeyi hedeflemektedirler. Bu nedenle, aşırı sağ/popülist partilerin siyasal etkinliklerini arttırmaya devam etmesi çokkültürlü, çok ırklı bir Avrupa hayali için ciddi tehdit oluşturmaktadır.

Özellikle son yıllarda Müslüman azınlıklara ve göçmenlere yönelik şiddetin artması ve İslamofobi kavramına sıklıkla atıfta bulunulması özellikle Batı dünyasında çok kltrllgn geleceğine yönelik bazı kaygıların doğmasına sebep olmuştur.

4. Avrupa'da Aşırı Sağ/Popülist Partilerin Müslümanlara Bakışı

Günümüzde, Avrupa'da aşırı sağ/popülist siyasi hareketlerin politik etkinliklerinin arttığı bir döneme tanıklık edilmektedir. Bu siyasi partilerin gerek Avrupa Parlamentosu seçimlerinde gerekse ye ülkelerdeki ulusal meclislerde kazandıkları sandalye sayılarını ve oy oranlarını genellikle arttırmaktadır. 2009 ve 2014 yılı Avrupa Parlamentosu seçim sonuçları karşılaştırıldığında; 2009 yılı seçimlerinde aşırı sağcı partiler Avrupa Parlamentosunda toplam 34 sandalye kazanmışken, 2014 yılında gerçekleştirilen seçimlerde ise bu partilerin kazandıkları sandalye sayısı 56'ya ulaşmıştır. Avrupa Parlamentosunda toplam 751 temsilcinin bulunduğu göz önünde bulundurulduğunda aşırı sağ partilerin kazandıkları 56 (yaklaşık olarak %7,45'e tekabül etmektedir) sandalye fazla görünmeyebilir ancak bahse konu partilerin yakaladıkları bu ivmeyi büyük ölçüde korudukları dikkate alındığında ilerleyen seçim dönemlerinde daha ciddi politik aktörler haline gelmeleri beklenen bir sonuç olmuştur. (www.humanrightsfirst.org, 2016). Nitekim 2019 yılında gerçekleştirilen Avrupa Parlamentosu seçimleri sonrasında, 10 farklı ülkeden aşırı sağ görüşlü partilerin oluşturuğu Kimlik ve Demokrasi (Identity and Democracy) grubu Birleşik Krallığın Avrupa Birliğinden ayrılması (Brexit) ile Avrupa Parlamentosundaki koltuk sayısı 751'den 705'e inmesine karşın 70 sandalye ile Avrupa Parlamentosundaki en büyük 5. grup haline gelmiştir, parlamentodaki ağırlığı %10'a çıkmıştır (idgroup.eu, 2021).

Bu partilerin artan siyasi ağırlıkları Avrupa'daki azınlıkların ve göçmenlerin aşırı sağın tehditlerini ciddi şekilde hissetmesine yol açmaktadırlar. Her ne kadar yasal düzenlemeler, sivil toplum örgütleri ve geniş kapsamlı projeler vasıtasıyla Avrupa'da artan ırkçılığın, yabancı düşmanlığının, aşırıcılığın ve ayrımcılığın önüne geçilmeye çalışılsa da çabaların arzu edilen başarıyı sağlamaktan uzak olduğu söylenebilir. Temel Haklar için Avrupa Birliği Ajansı'nın (European Union Agency For Fundamental Rights-FRA) yıllık raporları incelendiğinde resmi rakamların da gösterdiği üzere; AB yesi ülkelerde yaşanan ırkçılık, yabancı düşmanlığı, nefret suları vb. tüm kategorilerde devam eden bir artış dikkati çekmektedir (<http://fra.europa.eu/en>). Bu raporlarda sadece resmi veriler yer aldığından, herhangi bir nefret suuna, ayrımcılığa, ırkçılığa veya şiddet eylemine maruz kaldığı halde bir sonuç alınamayacağını düşünerek resmi makamlara başvuru yapmayan çok sayıda azınlık mensubu veya göçmen bulunmaktadır. Dolayısıyla tablonun resmi verilerle ifade edilenden daha vahim olduğu söylenebilir. Mlteçiler, sığınmacılar ve göçmenler özellikle ırkçılığa ve yabancı düşmanlığına sıklıkla maruz kalmaktadır. Azınlıkları ve göçmenleri hedef alan nefret sularının sayısında bir azalma yaşanmadığı gibi şiddet olaylarının da giderek arttığı görülmektedir. Örneğın Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı FRA'nın 2016 yılında yayınlanan raporuna göre Almanya'da 2014 yılında sığınmacı kamplarında yaşanan toplam 199 (aşırı sağ motivasyonların varlığının ispatlandığı veya göz ardı edilmesinin mümkün olmadığı) olaydan 29'u şiddet olayı iken, 2015 yılında gerçekleşen olay sayısı 1031'e, şiddet olaylarının sayısı ise 177'e çıkmıştır (Fundamental Right Report, 2016, s.78).

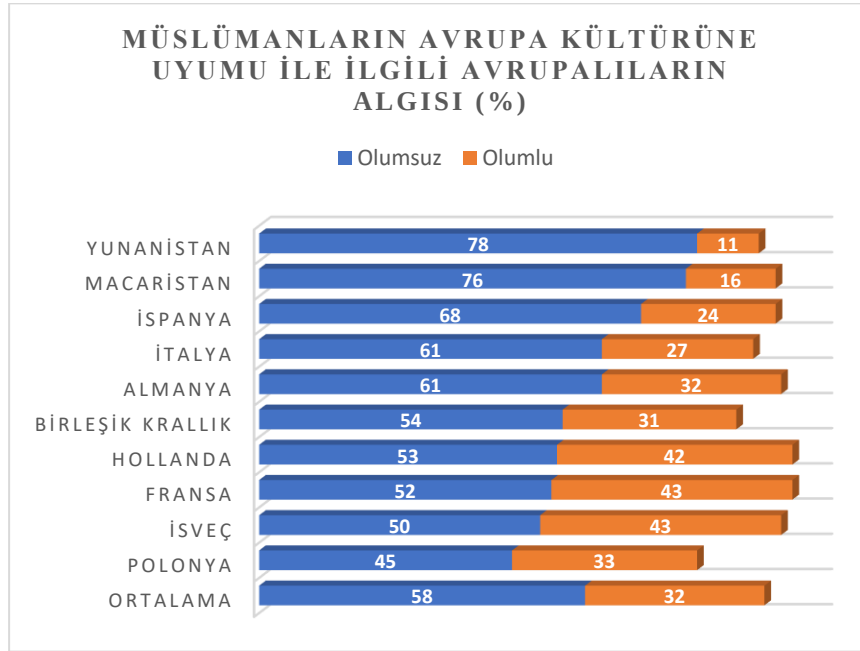
Avrupa nüfusunun yaklaşık %6'sını² oluşturan Müslümanlar aşırı sağcı/popülist partilerin hedef tahtasına koydukları önemli bir dini azınlık grubunu oluşturmaktadırlar. Ancak belirtmek gerekir ki; İslam ve Müslümanlar Avrupa'da nefret sularının hedefi olması açısından istisnai bir konumda değildirler. Yahudilere, farklı Hristiyan mezheplere (Yehova Şahitleri bu açıdan dikkat çekicidir) ve giyimleri nedeniyle Müslümanlara benzetilen Sihlere de nefretin yneldiğı görülmektedir. 11 Eylül

²PEW Araştırma Merkezinin verilerine göre, Müslümanların 2030 yılında Avrupa nüfusunun %8'ini oluşturmaları öngörülmektedir. Bakınız: Conrad Hackett, *5 Facts About The Muslim Population in Europe*, PEW Research Center, 19 Temmuz 2016, <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2016/07/19/5-facts-about-the-muslim-population-in-europe/>, 02 Temmuz 2017

sonrasında Amerika’da yükselmeye başlayan Müslümanlara yönelik nefret suçlarının ilk kurbanı Balbir Singh Sodhi adında bir Sih olmuştur (Moni, CNN, 2016). Benzer şekilde çeşitli Avrupa lkelerinde Sihlerin giydikleri türban nedeniyle Müslüman zannedildiği için saldırıya uğradığı raporlara yansımıştır (Allen ve Nielsen, 2002).

Aşırı sağ/popülist partilerin Müslümanları Avrupa’nın geleceği için bir tehlike ve İslam’ı Hristiyan Avrupa kültürü için büyük bir tehdit olarak görmeleri nedeniyle geniş halk kitlelerinin desteğini alabilmek adına söz konusu tehdidi abartma yoluna gittikleri görülmektedir. Ancak İslam’ı Avrupa kültürünün dışında görme eğiliminin yalnızca aşırı sağ partileri destekleyen kesimlere has bir tavır olmadığını, hemen her siyasi düşünceden farklı oranlarda olsa da bu görüşün destek bulunduğunu belirtmek gerekir (bakınız: Tablo 2).

Tablo 1: Müslümanların Avrupa Kültürüne Uyum Yetenekleri Hakkında Avrupalıların Algısı

Kaynak: PEW Research Center, EU Refugees and National Identity Report July 2016, s.5.

Aşırı sağ partilerin toplumsal hafızada oluşturmaya istedikleri algıyı büyük ölçüde toplum zihnine yerleştirdikleri söylenebilir (Bakınız: Tablo 1). İslami radikalleşmenin tehlikelerine karşı ve göçmenlere ilişkin toplumsal endişeleri arttırmaya yönelik bir söylem tercih eden aşırı sağcı/popülist partiler gerçeklerden ziyade bir algı üzerinden kitle desteği sağlamaya çalışmaktadır. IPSOS Mori adındaki bir kamuoyu araştırma şirketinin 2016 yılında ‘‘Algılamaların Tehlikeleri’’ başlıklı bir araştırmasındaki tespitlerine göre; Avrupa lkelerindeki Müslüman nüfus ile kamuoyunda algılanan nüfus oranları arasında çok büyük farklar bulunmaktadır. Örneğin; İngiltere nüfusunun yaklaşık %4,8’i Müslüman iken, kamuoyunda algılanan Müslüman nüfus oranı %15’tir. Ayrıca Müslümanların nüfusunun aşırı derecede bir hızla artacağını düşünen İngiliz kamuoyuna göre 2020 yılına kadar İngiltere nüfusunun %22’si Müslümanlardan oluşacaktır. Benzer şekilde Fransa’da nüfusun %7,5’ini oluşturan Müslüman nüfusu, Fransız kamuoyuna göre yaklaşık %31 olarak algılanmaktadır. Yine Fransız halkına göre 2020 yılında Fransa nüfusunun yaklaşık %40’ını Müslümanlar teşkil edecektir. Oysa 2022 yılı nüfus verilerine bakıldığında İngiltere ve Fransa’daki Müslüman nüfus hakkındaki algıların gerçeği yansıtmadığı görülmektedir. Nitekim 2022 yılı verilerine göre İngiltere’de Müslümanların sayısı yaklaşık 4,13 milyon ve toplam nüfus içerisindeki oranları % 6,3 iken, Fransa’da Müslümanların sayısı yaklaşık 5,72 milyon ve toplam nüfus içerisindeki oranlarının %8,8 olduğu anlaşılmaktadır (worldpopulationreview.com, 2022). Müslümanların toplam nüfus içerisindeki oranlarında artış yaşanmışsa da bu artış çok yüksek düzeyde olmamıştır. Hem Müslüman nüfusun mevcut varlığına ilişkin hem de Müslüman nüfusun artış hızına yönelik algı yalnızca İngiltere ve Fransa’da değil İtalya, Belçika, Almanya gibi birçok Avrupa ülkesindeki vatandaşlarca da paylaşılmaktadır (IPSOS, 2016).

Benzer oranları gösteren PEW Araştırma Merkezi verilerine göre, 2016 yılında Avrupa nüfusunun yaklaşık 4.9’u Müslümandır. Üç farklı senaryo (Hiç g olmayan, orta düzeyde g yaşanan ve yüksek miktarda g yaşanan) için yapılan projeksiyonlara göre tahmini olarak 2050 yılına varıldığında Avrupa nüfusunun hiç dışarıdan g almaması halinde % 7,4’, orta düzeyde g yaşanması durumunda %11,2’si ve Avrupa’nın yüksek oranda g alması halinde % 14’ Müslüman halklardan oluşacaktır (PEW, 2016). Görüldüğü üzere gerçeklik ve algı arasında çok ciddi bir fark oluşmuş ve geniş halk kesimlerince yanlış üzerine inşa edilmiş olan algı benimsenmiştir. Bu bakımdan aşırı sağ/popülist siyasi hareketlerin bu söylemlerinde halkı büyük ölçüde ikna edebildikleri söylenebilir. Böylece geniş halk kitlelerinin zihninde temsili bir Müslüman ve/veya İslam algısı oluşturulmuştur.

Sosyal Psikoloji alanında, önyargı konusu üzerine önemli çalışmaları olan Amerikalı psikolog Gordon W. Allport dış gruplara karşı belirgin tutumları yoğnluklarına göre leklendirmiş ve beş basamaklı bir ölçek önermiştir (Allport, 1954, ss.83-84). Allport’un nerdiğ yoğnluk leğ řu basamaklardan oluşmaktadır: 1. Arkadan Konuşma (Sözlü ret), 2. Uzak Durma, 3. Ayrımcılık, 4. Fiziksel Saldırı, 5. Ortadan Kaldırma (Yok Etme) (Allport, 1954, s.84). Allport’un nerdiğ leğn ilk basamağın oluşturan sözlü ret aşamasında hedef alınan gruplar hakkında olumsuz ieriğe sahip şakalar özgürce yapılmakta, nefret söylemine varan konuşmalar yapılmaktadır. İlk aşamada zararsız gibi görünen sözlü ret aşaması, önyargının şiddetlenmesi için zemin hazırlayıcı bir unsurdur (Allport, 1954, ss.84-85). Ölçekteki ikinci basamak önyargının daha yoğn olduğ, kişinin hoşlanmadığ veya önyargılı olduğ kişi ve gruplarla bir arada bulunmak istemediğ bir durumu ifade etmektedir (Allport, 1954, s.87). nc basamak olan ayrımcılık, bir tutum olan önyargının davranışa dönüşmüş hali olarak nitelendirilebilir. Bu aşamada kişi, önyargılı olduğ kişi veya grupların kamu hizmetlerinden (eğitim, sağık, iç, konut...vb) yararlanmasına ve siyasi haklarını kullanmasına karşıdır (Allport, 1954, ss.87-88). Fiziksel saldırı basamağı ölçekte dördüncü sırayı almaktadır ve önyargılı olunan birey ve gruplara yönelen fiziksel şiddeti ya da şiddet sayılabilecek saldırıları kapsamaktadır. Bu nedenle şiddetin yneldiğ hedef kişilerin şahışlarına yapılan saldırıların yanı sıra, bu kişilerin mallarına yönelik şiddeti de içermektedir (Allport, 1954, ss.92-93). Allport’un nerdiğ leğn en üst basamağın oluşturan yok etme aşaması şiddet dozunun en yoğn olduğ durumu ifade etmektedir (Allport, 1954, s.96). Bu aşamada hedef gruplara yönelik linç olayları, katliamlar ve toplu kıyımlar söz konusu olabilmektedir. II. Dünya Savaşı sırasında Yahudilere yönelik Yahudi soykırımı ve Boşnaklara yönelik Srebrenitsa katliamı gibi olaylar bu basamak için örnek olarak sunulabilir (nl, 2015, s.58).

Aşırı/Radikal Sağ veya Popülist hareketleri incelerken yaşanması muhtemel zorluk, bu partilerin tarihsel süreç içerisinde pek çok ayrışma/bölünme ve değşim/dönüşüm geçirmiş olmalarıdır. Dolayısıyla bahse konu siyasi hareketlerin istikrarlı bir bütün şeklinde incelenmeleri pek mümkün görünmemektedir. Mehmet Taş’a göre bu partilerde çok farklı sosyo-politik akımlar temsil edilmektedir: *Neo-Faşistler*, *Neo-Naziler*, *Avrupa Uluşuları*, *Milliyetçi Halkçılar*, *Falanjistler*, *Muhafazakr Devrimciler*, *Aşırı Milliyetçiler*, *Milliyetçi Devrimciler*, *nc Yol-nc Pozisyon Hareketi* (Taş, 1999, s.77).

Avrupa’daki aşırı sağ/popülist siyasi partilerin hemen her konuda ortak düşünceye sahip, beraber hareket eden ve ortak hedefleri olan tek gövdeli (monoblok) bir yapı oluşturduklarını iddia etmek mümkün değıldir. Genel bir politik çizgi çizmeyen ve ulusal özellikleri ön planda olan aşırı sağ partilerin birbirlerinden ayrıldıkları (başta ekonomi politikası, göçmen politikası, AB yeliğ ve AB’nin geleceğ gibi konular olmak üzere) birçok husus bulunmaktadır. rneğn benzer şartlar altında kurulan ve göçmen karşıtlığı konusunda ortak düşünceye sahip Norve’teki İlerleme Partisi (Fremskrittspartiet-FrP) ideolojik açıdan kendisini liberal olarak tanımlar iken, İsve Demokratları (Sverigedemokraterna-SD) 2011 yılından itibaren kendisini “sosyal muhafazakr” parti şeklinde tanımlamıştır (Widfeldt, 2015, s.240-241). Bahse konu hususlar içinde çalışma açısından öncelikli olanı ise bu partilerin yabancılara/göçmenlere ve azınlıklara karşı takınılacak tavır ve izlenecek politikalar konusundaki düşünce farklılıklarıdır. Ancak şunu belirtmek gerekir ki; hemen her siyasi harekette olduğ gibi aşırı sağ/popülist partilerin de siyasi görüşlerinde değşimler ve kırılmalar yaşanabilmektedir. Bu nedenle, řu an için göçmenlere ve azınlıklara görece hoşgrl veya en azından toleranslı davranma taraftarı olan bazı partilerin zaman içerisinde daha radikal/ırkçı bir tutum sergilemeyeceklerinin garantisi bulunmamaktadır. Tabii ki, en azından teorik olarak, bunun aksi de mümkündür.

Aşırı sağ/popülist partiler arasında gösterilen Norve’teki İlerleme Partisi (Fremskrittspartiet-FrP), Danimarka’da Danimarka Halk Partisi (Dansk Folkepartie-DF) ve İsveç’teki Yeni Demokrasi Partisi

(Ny Demokrati-NyD) refah düzeyi oldukça yüksek olan İskandinav lkelerinde ortaya çıkmış ancak refah devleti anlayışına karşı olan siyasi hareketlerdir. Bu siyasi hareketler çok kültürlü topluma yönelik eleştirilerde bulunmakta ve “İşlam tehlikesi” konusunda toplumu uyarmayı görev bilmektedirler.

Örneğin, Norveç'teki İlerleme Partisi (Fremskrittspartiet-FrP), meclis grubu camilerde kamu denetimi yapılmasını teklif etmiştir. Müslüman ocukların yüzme derslerini alırken kız-erkek ayrımı yapılmasına ve farklı havuzlarda ders verilmesine karşı çıkmaktadır. Tesettür mayoyu radikal İşlam'ın bir sembolü olarak gördüklerinden yasaklanmasını istemektedir. Göçmenlerin, zellikle Müslüman göçmenlerin Norveç toplumuna uyumunun (entegrasyonunun) gerekli olduğunu, daha az sığınmacı alınması ve yasadışı gçlerin önüne geçilmesi için gerekli yasal ve kurumsal düzenlemelerin yapılması gerektiğini savunmaktadır (<https://www.frp.no/>). Danimarka Halk Partisi, parti programında iki ana hedef belirlemiştir: Birincisi Danimarka'nın bağımsız egemenliğinin korunması, ikincisi ise temsili hkmet sisteminin geliştirilmesi ve monarşinin korunmasıdır. Yine parti programına göre Danimarka Evanjelist Lteriyen Kilisesi Danimarka halkının kilisesidir. Danimarka'nın kültürel mirası korunmalı ve güçlendirilmelidir. Programda belirtildiğine göre; Danimarka bir “göçmenler ülkesi” değildir, asla da olmamıştır bu yüzden DF, çok ırklı bir topluma dönüşümü asla kabul etmeyecektir ([http://www.danskfolkeparti.dk/The Party Program of the Danish Peoples Party](http://www.danskfolkeparti.dk/The_Party_Program_of_the_Danish_Peoples_Party)). Danimarka Halk Partisi, Norveç'teki İlerleme Partisi ile yakın dönemlerde ve benzer şartlar altında kurulmuş bir partidir. 1970'li yıllarda İskandinavya'da kurulan partilerin ortaya ıkmalarındaki temel neden göçmenlerin ve sığınmacıların sayısındaki artış olmuştur. Hem Danimarka'da hem de Norveç'te çıkarılan yasalar ve oluşturulan kurumlar eliyle çeşitli sınırlamalar ve şartlar getirilerek daha az sığınmacı ülkeye kabul edilmiştir. İsveç, bu yöndeki sınırlamalara 1990'lı yıllara doğru başlamıştır. İsveç'te kurulan Yeni Demokrasi Partisi (Ny Demokrati-NyD) zellikle göçmenlere yönelik politikalarda FrP ve DF ile benzer tutum sergilemiştir (Widfeldt, 2015, s.235-247).

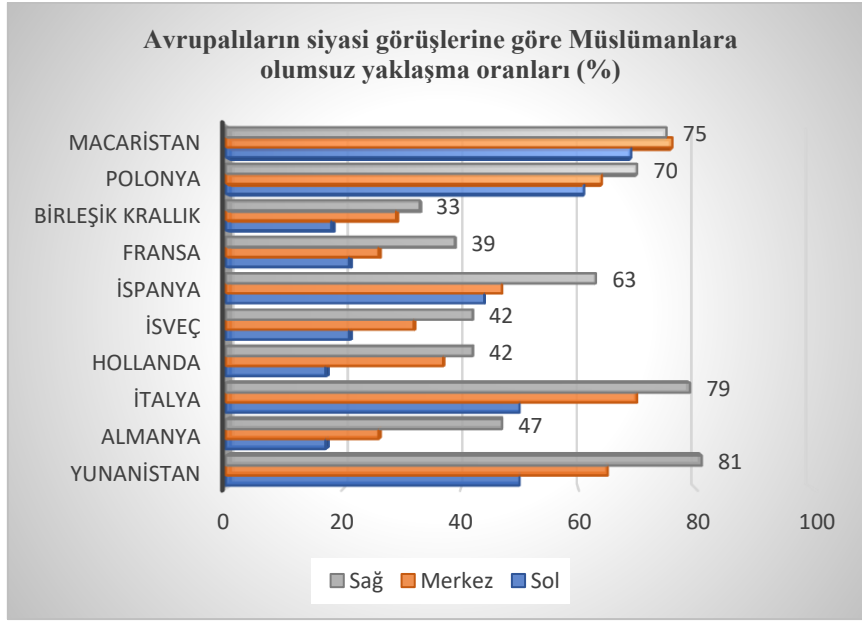
İskandinav lkelerindeki popülist partilerin ırkçılık düzeylerinin ve yabancılara karşı önyargılı davranışlarının seviyesinin diğer aşırı sağ partilerle karşılaştırıldığında görece daha düşük olduğunu söylemek mümkündür. Allport'un önerdiği ölçek göz önünde bulundurulduğunda İskandinav lkelerinde ilk iki basamağın aşıldığını söyleyebiliriz. Ayrımcılık aşamasının yaygın olduğunu söyleyebilmek için elimizde yeterli veri bulunmamaktadır. Fakat bu ülkelerde Müslümanların sorunsuz bir şekilde yaşadıklarını iddia etmek de mümkün değildir. Özellikle, başta eğitim olmak üzere, bazı kamu hizmetlerinden faydalanırken Müslüman kimliklerinden dolayı bazı zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Mesela, Norveç'te Müslüman ocukların eğitim alabileceği okullar ancak 2014 yılında kurulabilmiştir. Ayrıca Ertekin'in aktardığına kadarıyla, Norveç Entegrasyon ve çok Kültürlülük Dairesi (IMDi) değerlendirme raporuna göre, 2009 yılında Norveç yazılı basınında “İşlam” ve “Müslüman” kelimelerinin kullanıldığı haber sayısı 77.000 iken, bu sayının ancak %18'ini “zme yönelik olumlu” haberler ve ancak % 11'ini “tarafsız” olarak değerlendirilebilecek haberlerden oluşmaktadır. Ayrıca raporda, Norveç medyasının İşlam düşmanlığını krklediğine dikkat çekilmektedir. “IMDi Direktörü Osmund Kaldheim'in 'Medya, Müslümanların entegrasyon için yaptıkları güzel çalışmaları görmek yerine hep başörtüsü yasağı ve İşlamofobi zerine haber yapmayı tercih ediyor.' açıklaması, durumun zeti mahiyetindedir.” (Ertekin, 2015, s.6-14). Kısacası ayrımcılığa dair bazı işaretler mevcut olmakla birlikte, Müslümanların İskandinav lkelerinde yaygın bir şekilde ayrımcılığa maruz kaldıklarını iddia etmek řu an için güçtür. Bununla beraber özellikle 11 Eylül 2001 terör saldırıları sonrasında Müslümanlara karşı nefret söyleminin ciddi şekilde arttığını söyleyebiliriz. Danimarka Halk Partisi açık bir şekilde Müslümanları “düşman” olarak nitelemekten çekinmemiştir (Allen ve Nielsen, 2002, s.16-17).

Ancak 22 Temmuz 2011 tarihinde Oslo'da Anders Behring Breivik adında bir teröristin 77 kişinin ölümü ve 242 kişinin yaralanmasıyla sonuçlanan saldırıları Allport'un leğine göre beşinci basamaktaki bir davranıştır. Breivik'in hazırladığı 1500 sayfalık nefret manifestosunda Müslümanlara ve İşlama geniş yer ayırmıştır, manifestosuna “2083: Avrupa Bağımsızlık Bildirgesi” adını vermesi (1648 Viyana Kuşatmasının 400. yılına denk gelmesi) tesadüf değildir. Müslümanların, kendisinin tabiriyle “demografik cihad” yoluyla çoğalarak Avrupa'yı istila edeceğini iddia etmektedir (Lean, 2015, s260-267).

Aşırı Sağ/Popülist partiler içerisinde gösterilmelerine rağmen daha ziyade Neo-Nazi ve Neo-Faşist olarak değerlendirilebilecek olan İngiliz Ulusal Partisi (British National Party-BNP), Ulusal Cephe

(National Front-NF), Ulusal Hareket (National Action-NA), İtalyan Sosyal Hareketi (Movimento Sociale Italiano-MSI) ve Almanya Ulusal Demokratik Partisi (Nationaldemokratische Partei Deutschland-NPD) gibi partiler ve bu partilerin takipçileri yabancılara karşı şiddet olaylarının büyük bir kısmını gerçekleştirmektedirler. Kategorik olarak farklı ırklara mensup insanlara yaşam hakkı tanımadıkları ve şiddeti meşru gördükleri için yabancılara karşı olumsuz tutum yoğunluğu açısından dördüncü ve beşinci basamakta yer alan faaliyetleri şiddet eylemlerini gerçekleştirmektedirler (Taş, 1999, s.86). Ancak politik yelpazede çalışmanın ana eksenini oluşturan aşırı sağ/popülist partilerin ötesinde yer alan bu tür partiler üzerinde fazla durulmayacaktır.

Tablo 2: Farklı Siyasi Görüşlere Sahip Avrupalıların Müslümanlara Yaklaşımı

Kaynak: PEW Research Center, EU Refugees and National Identity Report July 2016, s.6

PEW 2016 yılı baharında Avrupa çapında gerçekleştirdiği kamuoyu yoklamalarına göre Avrupa kıtasının güneydoğusunda yer alan ülkelerde Müslümanlara yönelik olumsuz kanaatin diğer Avrupa lkeleriyle kıyaslandığında daha yüksek olduğu görülmektedir. PEW raporuna göre Müslümanlara yönelik olumsuz kanaatin en yüksek olduğu ülkeler şunlardır: Macaristan (%72), İtalya (%69), Polonya (%66) ve Yunanistan (%65). (PEW, 2016, s.6).

IPSOS şirketinin Avrupa'daki Müslüman algısı üzerine yaptığı araştırma sonuçlarına göre, bu ülkelerdeki vatandaşların Müslümanların lke nüfusu içindeki oranına yönelik algılarının oldukça abartılı olduğu görülmektedir. Örneğin, Macaristan nüfusunun %0,1'inden daha az oranda Müslüman bulunmasına rağmen genel tahmin %6 civarında gerçekleşmiş ve 2020 yılında Müslüman nüfusun Macaristan nüfusu içindeki oranının %14 olarak gerçekleşeceği tahmin edilmiştir. Ancak 2022 yılına ait nüfus verilerine bakıldığında Macaristan'da yaklaşık 50.000 Müslüman olduğu ve toplam nüfus içerisinde Müslümanların oranının %0,5 olduğu görülmüştür. Kısacası algı ile gerçeklik arasında çok ciddi bir fark bulunmaktadır (worldpopulationreview.com, 2022). İtalya'da gerçekte nüfusun %3,7'si Müslüman iken, toplumsal algı/tahmin bu oranın %20 olduğu yönündedir. Ayrıca 2020 yılına dair beklenti bu oranın %31'e çıkacağı şeklindedir. 2022 yılı verilerine göre nüfusunun yaklaşık %4,80'i Müslüman olan İtalya'da da Müslümanların oranındaki artış korkulan düzeylerin çok daha altında gerçekleşmiştir (worldpopulationreview.com, 2022). Benzer şekilde Polonya'da gerçekte %0,1'in altındaki Müslüman nüfus bulunmasına rağmen, Polonya kamuoyunda algılanan oran ise nüfusun %7'dir. 2022 yılı nüfus verilerine göre Polonya'daki toplam nüfusun yaklaşık %0,02'si İslam dinine mensup azınlıklardan oluşmaktadır (worldpopulationreview.com, 2022). Kısacası aşırı sağ/popülist partilerin propagandaları ve basın-yayın yoluyla Müslümanlar aleyhinde oluşturulan algı Avrupalı sıradan vatandaşların zihninde yer etmiş gibi görülmektedir.

Gerçeklerle uyuşmayan nüfus verileri ve tahminleri üzerinden inşa edilmeye çalışılan çeşitli komplo teorileri vasıtasıyla Avrupalı sıradan vatandaşların göçmenlerden, azınlıklardan ve Müslümanlardan şüphe ve korku duymaları amaçlanmıştır. Fransız yazar Renaud Camus tarafından ortaya atılan Büyük Yer Değiştirme (Great Replacement) teorisine göre, Avrupa’nın göçmenler tarafından işgal edilmektedir ve “Beyaz” Avrupalılar topraklarını, kültürlerini ve medeniyetlerini kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadır. Avrupa’daki ırkçılar arasında popülerlik kazanan bu komplo teorisi özellikle aşırı sağ partiler tarafından siyasi propaganda malzemesi olarak kullanılmıştır (Yetim, *Euronews*, 26/10/2020). Aşırı sağ/popülist partilerin Müslümanların Avrupa’yı işgal ettiklerine dair söylemleri yakın gelecekte Müslüman nüfusun ulaşacağı oranlara dair projeksiyonları oldukça etkilemiştir (IPSOS, 2016). Ancak Macaristan’da ve Polonya’da Müslümanlara yönelik olumsuz tutum hemen her siyasi görüşten vatandaş tarafından benimsenmiştir. Bu ülkelerde sol veya merkez siyasi partilere oy verdiğini belirten vatandaşlar da sağcılardan farklı düşünmemektedirler (Bakınız: Tablo 2). Bir bakıma İslam ve Müslüman karşıtlığı birleştirici bir unsur işlevi görmektedir.

Bu verilerden hareketle Müslümanlar hakkında olumsuz görüş sahibi olmak için ortada Müslümanların olmasının veya onlarla temas edilmesinin gerekli olmadığı söylenebilir. Polonya’daki Varşova Üniversitesi Önyargı Araştırma Merkezinin ve Ortak Alan Vakfının 2016 yılında gerçekleştirdikleri bir araştırmanın sonuçları da bu görüşü destekler niteliktedir: Buna göre; Polonyalıların %80’inin hiçbir Müslüman tanıdıkları olmamasına rağmen, %73’ünün Müslümanlar hakkındaki kanaati olumsuzdur (Pedziwiatr, 2017, s.418). Polonya’da farklı siyasi görüşlere sahip olsalar da Polonyalıların Müslümanlara yönelik olumsuz tutumu birbirine paralellik göstermektedir (bakınız: Tablo 2). Bir aşırı sağ/popülist parti olan Kukiz’15’in 2015 genel seçimlerinde aldığı %8,8’lik oy oranı ve kazandığı 42 sandalye Polonya siyasetinde ciddi bir aktör olarak ortaya çıkmıştır (<http://www.parties-and-elections.eu/poland.html>).

Polonya’da Müslümanlara yönelik önyargıların ve nefret söylemlerinin yaygın olduğunu söylenebilir. Yabancılar, özellikle Müslümanlara benzeyen veya muhtemelen Müslüman olan yabancılar yönelik fiziksel şiddet olaylarının arttığı da gözlenmektedir. Ancak Polonya hükümeti bu saldırıları engellemek adına herhangi bir girişimde bulunmamakta ve yaşanan hadiseleri “münferit olaylar” şeklinde değerlendirmektedir (Pedziwiatr, 2017, s.419-420). Ayrıca Polonya devletinin resmi yayın organlarında aşırı sağcı bazı kişilerin İslam ve Müslümanlar hakkında “uzman” olarak sunulduğu da göz önünde bulundurulduğunda İslamofobi’nin bir politika doğrultusunda köpürtüldüğünü iddia etmek mümkündür (Pedziwiatr, 2017, s.424). Dolayısıyla İslamofobi’nin yükselmeye devam etmesi halinde Polonya’da Müslümanlara yönelik şiddet eylemlerinin artması muhtemel gözükmektedir.

Müslümanlara yönelik olumsuz algı sıralamasında orta sıralarda yer alan İspanya’da da IPSOS’un verilerine göre ülkedeki Müslümanların nüfus oranına ilişkin algılar abartılıdır (gerçekte %2,1 algılanan ise %14) (IPSOS, 2016, s.4). Her ne kadar Franco döneminin sona ermesinin ardından aşırı sağcı/falanjist partiler İspanya siyasetinde etkin olamasalar da Müslümanlara yönelik olumsuz algının yaygın olduğunu ve İslam karşıtı grupların şiddet olaylarını arttırdığını söylemek mümkündür. İspanya’daki İslamofobi karşıtı Sivil Platformun (Plataforma Ciudadana contra la Islamofobia) *İspanya’da İslamofobi* başlıklı yıllık raporuna göre 2016 yılında bir önceki yıla göre İslamofobik vakalarda %35 artış yaşanmıştır (Carnerero ve Azeez, 2017, s.548). Hazırlanan raporda İslamofobik gruplandırılmış, detaylandırılmış ve bu vakaların büyük bir kısmını (%49,56) internet ve sosyal ağlar üzerinden nefret söylemleri oluşturduğu için söz konusu vakalara ilişkin ekran görüntüleri ve resimler gösterilmiş ancak ispatlanmamıştır. Ayrıca bahse konu vakaların bazı bölgelerde (Barcelona, Madrid, Valencia ve Castellon) çok daha yoğun şekilde vuku bulması oldukça dikkat çekicidir (Carnerero ve Azeez, 2017, s.549). İspanya’da kurumsallaşmış bir ayrımcılık olduğunu iddia etmek güç ise de, Müslümanlara yönelik nefret suçlarının, camii saldırılarının ve fiziksel şiddet olaylarının artış eğiliminde olması endişe vericidir.

Camilere ve Müslümanlar yönelik saldırıların genellikle cezasız kalması da kuvvetle muhtemeldir ki İslamofobik saldırıların artışında etkilidir. Örneğin, Almanya’da rapor edilen camilere yönelik 146, insanlara yönelik 48 ve toplamda 901 İslam karşıtlığı saldırıdan yalnızca 1 tanesi (Müslüman halka yönelik kundaklama saldırısı hazırlığı ile ilgili olan) hakkında ön soruşturma yürütülmüş, diğer 900 suç için işlem yapılmamıştır (Tauscher, 2021, s.383).

Müslümanlara karşı özellikle internet ve yazılı basın yoluyla yayılan nefret söylemlerinin önemli boyutta bir uluslararası sorun teşkil ettiği söylenbilir. Covid-19 pandemisi sürecinde Avrupa lkelerinin birçoğunda internet üzerinden işlenen nefret sularında artış görülmüştür. Özellikle başta Facebook olmak üzere çeşitli sosyal medya platformları, nefret sularının işlendiği ana dijital ortamı oluşturmuştur (Kazancı, AA, 29/12/2021). Avrupa'nın İslamlaşmasını "Durdur" (Stop Islamisation of Europe-SIOE), "Batının İslamlaşmasına Karşı Vatansever Avrupalılar" (Patriotische Europaer Gegen Islamisierung Des Abendlandes-PEGIDA), "İngiliz Savunma Ligi (English Defence League-EDL)" gibi İslam karşıtı grupların birbirlerine düşünsel desteklerinin yanı sıra, internet üzerinden ürün (tişört, kupa, şapka... vb.) alınması yoluyla ekonomik açıdan da yardımlaştıklarını iddia edilebilir. Çeşitli sponsorluklar vasıtasıyla birbirlerinin sosyal aktivitelerine ve toplantılarına da katılmaktadırlar (Lean, 2015, s.285-293).

Avrupa'daki bazı ülkelerde Allport'un ölçeğinde 3. basamakta yer alan "ayrımcılık" (Allport, 1954, s.87) uygulamalarına rastlanmaktadır. İslam ve Müslüman karşıtı tutumların yoğunluğunun artmaya devam etmesi halinde şiddet olaylarının, hatta katliamların yaşanması ihtimali göz ardı edilmemelidir. Avrupa'nın bazı ülkelerindeki ayrımcılık şeklinde değerlendirilmesi mümkün uygulamalardan birkaçı şunlardır: İşvire'de 2009 yılında minarelerin yasaklanması, 2011 yılında Fransa'da Müslüman kadınların kamusal alanda pee takmasını yasaklaması ve 2011 yılı Temmuz ayında Belçika'da Fransa'daki yasağın bir benzerinin kabul edilmesi (Lean, 2015, s.281-283). Aşırı sağ partilerin, minarelerin İşvire değerlerine tehdit oluşturduklarına dair iddiaları geniş bir taraftar desteği bulunca ülkede minare yasağı uygulanmaya konulmuştur. Bu uygulamanın ilginç olan tarafı İşvireli taraflardan kendi kültürlerine yönelik büyük bir tehditmiş gibi algılanmasıdır (Green, 2010, s.619). Minare yasağını savunanların temel argümanlarından bir diğeri de Müslüman lkelerde Hristiyan grupların kiliselerine karşı ayrımcılık yapılmasından ve bir tür dini hoşgörüsüzlük sergilenmesinden dolayı minare yasağı gibi bir misillemenin veya mtekebiliyetin din ve vicdan özgürlüğünü ihlal etmeyeceği yönündedir (zer, 2018, s.43-44).

PEW Araştırma şirketinin raporuna göre, Avrupa lkelerindeki vatandaşların önemli bir kesimi (ortalama %58) Müslüman azınlıkların bulundukları ülkelerin kültürleriyle uyum sağlamak istemediklerini ve kültürel farklılıklarını koruma amacında olduklarını düşünmektedir. Bu durumun doğal bir sonucu olarak çok kültürlü bir Avrupa toplumu ortaya çıkmaktadır. Ancak aşırı sağ/popülist partiler çok dar anlamda bir ulus ve "Avrupalı" kimliğine inanmakta olduklarından farklı kültürel/dini grupların bir arada yaşamasını "yerli Avrupa kültürü/kültürleri" için varoluşsal bir tehdit oluşturduğunu savunmaktadırlar (Kallis, 2015, s.14). Bu nedenle aşırı sağcı/popülist partiler asimilasyon politikalarını ve/veya göçmenlerin geri gönderilmesini savunmaktadırlar. Örneğin, Danimarka Halk Partisi Sözcüsü Martin Henriksen göçmenlerin ve mlttecilerin, Noel kutlamaları ve diğer Hristiyan festivallerine katılmalarının "Danimarkalı" olarak kabul edilebilmeleri için gerekli olduğunu ifade etmiştir (Dearden, [independent.co.uk](https://www.independent.co.uk), 17/02/2017).

Almanya'da 2020 yılında yayınlanan ve göçmen geçmişine sahip kişiler üzerine yapılan araştırmada, söz konusu kişilerin entegrasyonunda dinin zannedildiği kadar önemli bir faktör olmadığı ortaya konulmuştur. Müslüman göçmenlerin entegrasyon açısından Hristiyan göçmenler ile oldukça benzer durumda oldukları görülmüştür. Örneğin, göçmen kökenli Müslümanların %15.8'i okul bitirmemiş iken, göçmen geçmişe sahip Hristiyanlarda bu oran %17.5'tir. Göçmen kökenli toplam nüfusun bu konudaki ortalaması ise %15.3'tür. Göçmen kökenli Müslümanların yaklaşık %74,6'sı herhangi bir uzmanlığa veya yeterliliğe sahip değilken, Hristiyanlarda bu oran %71,9, tüm dinlerdeki ortalama oran ise %72,4'tür. Söz konusu rapora göre, ülkede bulunma sresinin uzunluğu, g etme nedenleri ve sosyal durum gibi unsurlar entegrasyon süreci üzerinde dini mensubiyetten çok daha önemli ölçüde etkili olmaktadır (Douglas, DW, 28/04/2022).³ Dolayısıyla Müslümanların Avrupa'ya entegre olamayacakları iddiasının toplumsal gerçeklikle tam olarak desteklenemediğini söylemek mümkündür.

³ Bahse konu raporun zeti için bakınız: Katrin Pfndel, Anja Stichs, Kerstin Tanis, "Executive Summary of the Study", The Research Centre Migration, Integration and Asylum of the Federal Office for Migration and Refugees, https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/EN/Forschung/Forschungsberichte/Kurzberichte/fb38-muslimisches-leben-kurzfassung.pdf?__blob=publicationFile&v=14, (Erişim Tarihi: 10/07/2022)

Son olarak aşırı sağ/popülist partilerin Müslüman karşıtı bir pozisyon almalarının sebeplerinden biri olan “sıfır toplamlı” bakış açılarından bahsetmek yerinde olacaktır. Aşırı sağcıların bakış açılarına göre bir ülkedeki ekonomik ve sosyal kaynaklar sınırlı olduğundan bir ülkede göçmenlerin artması ülke kaynaklarının gök ciddi baskı altına alınması sonucunu doğurmaktadır. Bu durumda toplumun genelini zorlayacak bir rekabet ortamı doğmaktadır. Aşırı sağcıların yaklaşımına göre bir grubun kazancı diğer grubun (eşit ya da ggnlkle gök daha yüksek miktarda) kaybı anlamına gelmektedir. Bu düşüncenin bir yansıması olarak Fransa’daki Milli Cephe (Front National-FN) gibi partiler istihdam ve *refah şovenizmi* tartışmalarında seçim kampanyalarını “sıfır toplam” retoriğine dayalı şekilde sürdürmüşlerdir (Kallis, 2015, s.15). Refah şovenizmi kavramını ilk kez kullananlar Jorgen Goul Andersen ve Tor Bjorklund olmuştur. Yaptıkları ortak şalışmada Danimarka ve Norveç’teki yeni sağ partileri inceleyen J.G. Andersen ve T. Bjorklund bu partilerin göçmen karşıtı politikalarını nitelemek için refah şovenizmi kavramını ortaya atmışlar ve bu kavramı “refah hizmetlerinin yalnızca vatandaşlara sunulmasını ngren bir tutum” olarak tanımlamışlardır. Bu durumda refah şovenistleri aynı etnik kökene ve/veya milliyete dhil olmayan kişilerin refah devletinin sunduğu imknlerden faydalanmalarına karşıdırlar. Onlara göre refah devletinin sunduğu hizmetlerden yararlanabilmenin ölçütü mensup olunan milliyettir (Andersen ve Bjorklund, 1990, akt. Alkan, 2015, s.753-754). Küresel ekonominin finansal kriz yaşadığı 2008-2012 döneminde Avrupa Birliğinde de krizin etkileri grlmştur. Ekonomik kriz dönemi henüz bitmemişken başlayan mülteci akınının ve düzensiz gçlerin aşırı sağ partilerin refah şovenisti söylemlerinin toplum nezdinde destek bulmasında katkısının bulunduğunu söylenebilir.

Tüm dünyada etkileri görülen Covid-19 salgınının Avrupa’da halihazırda yükselişte olan İşlamofobi’yi daha da arttırdığını ve durumu daha da kötüleştirdiğini söylemek mümkündür. Birçk ülkedeki sosyal hareketliliğe ilişkin sağlık kısıtlamaları nefret suçlarının daha gök dijital ortama kaymasına ve özellikle sosyal medya platformlarına taşınmasına sebep olmuştur. İşlamofobik liderler pandemiye Müslümanlara yönelik nefret söylemlerinde bir araç olarak kullanmış ve Covid-19 virüsünün Müslümanlar tarafından yayıldığına ilişkin iddialar da dahil olmak üzere, hitap ettikleri kitlelerde Müslümanlara karşı korku ve nefret hisleri uyandırmaya yönelik birçk iddiada bulunmuşlardır (13th OIC Observatory Report on Islamophobia, 2020, s.5, : Bayraklı ve Hafez, 2020, s.18)

5. Tartışma ve Sonuç

Tarihte dinsel ve düşünsel anlamda birbirine meydan okuyan Hristiyanlar ve Müslümanlar (Hourani, 1991/2010, s.20) günümüzde dünyanın pek gök bölgesinde olduğu gibi Avrupa’da da bir arada yaşamaktadır ve bu birliktelik sürekli olarak arz eder hale gelmiştir. Son dönemlerde Avrupa’da yaşayan Müslüman nüfusun artışı ve Müslümanların sosyal/siyasi hayatta daha görünür hale gelmeleri özellikle aşırı sağcı popülist siyasi hareketlerin Müslüman azınlıkları hedef alan söylemlerinde artışı da beraberinde getirmiştir. Özellikle ekonomik sorunların yaşandığı dönemlerde azınlık gruplarının bir tür “günah keşisi” olarak hedef alınması, toplumsal veya ekonomik sorunları gzmekten ziyade sorunların tartışma odağının değiştirilmesi amacını taşımaktadır. Bu tür durumlarda popülist söylemlere yönelen siyasi hareketler etnik veya dini azınlıklar üzerinden ggnluğu bir araya getirmeyi ve bundan siyasi kazanç elde etmeyi ummaktadırlar. Avrupa’da göçmen karşıtlığının, İşlamofobi’nin, Yahudi karşıtlığının ve hatta ggnluğun mensubu olduğu Hristiyan mezheplerin dışında kalan dini azınlıkların (Yehova şahitleri gibi) aşırı sağcı popülist ve ırkçı siyasi hareketlerin hedefi olduğu görülmektedir. İşlam dinini istismar eden çeşitli terör örgütlerinin faaliyetleri 21. yüzyılın başında Müslümanlara ve İşlam’a bakış aısında olumsuz düşüncelerin yaygınlaşmasında ve güçlenmesinde etkili olmuştur.

11 Eylül saldırıları sonrasında tüm Müslümanların potansiyel terörist olduğu yönündeki propagandanın da etkisiyle İşlam ve Müslümanlar hakkında aşırı genel ve taraflı yargılar (daha doğrusu önyargılar) başta Avrupa’da olmak üzere halklar nezdinde yaygınlık kazanmıştır. Kimi akademisyen ve yazarlar da maalesef bu söylemi güçlendirmeye glişmişlardır. Bu tür aşırı genelleyici şalışmaları doğru bulmayan Franco Cardini, Batı dünyasında İşlami hareketlerin yayılmasının “fundamentalist” terimi ile adlandırılmasının yanlış olduğunu ifade etmektedir. Zira İşlam’ın tüm farklı tarafları ile “fundamentalist” gibi tek bir nitelendirme içinde değerlendirilemeyeceğini savunmaktadır. Cardini, Avrupa’nın İşlam’ı “fundamentalizm” ile özdeşleştirmesi ve değerlendirmesi Avrupa’da İşlam’ın potansiyel bir düşman olarak görülmesini devam ettirerek yaygınlaştıracağını belirtmektedir. Avrupa’nın bu tutumunun aslında bugüne has olmadığını, tarihsel bir geçmişe sahip olduğunu ve devam etmesi halinde bir *de javu* halinde, eski çatışmanın sona erdirilemeyecek bir şekilde canlandırılacağı

yazar tarafından ifade edilmektedir (Cardini, 1999/2004, s.3). Burada eski çatışma, Avrupa'nın İslam ile tanışmasından itibaren siyasal açıdan İslam devletleri ve sosyolojik açıdan da İslam kültürü ile mücadelesi ve buna bağlı olarak haçlı seferleri çerçevesinde değerlendirilebilir. Nitekim benzer bir ifade "dil sürçmesi" sonucu ABD Başkanı George W. Bush tarafından dile getirilmiştir.

İslamofobik komplo teorilerinin de desteğiyle Avrupa'nın göçmenler ve Müslümanlar tarafından bir tür işgal altında bulunduğu ve hem topraklarının hem de kültürlerinin tehdit altında olduğu yönündeki siyasal propaganda sonucunda herhangi bir Müslümanı tanımadığı veya İslam diniyle ilgili bilgi sahibi olmadığı halde Müslümanlardan ve İslam'dan korkan geniş halk kitleleri oluşturulmuştur. İslam'a ve Müslümanlara karşı korku ve nefreti körükleyen yayınları "düşünce ve ifade özgürlüğü" çerçevesinde değerlendiren kimi yazarlar, İslamofobi kavramının düşünce özgürlüğüne karşı üretilmiş bir kısıtlayıcı bir araç olduğunu dahi ileri srebilmişlerdir. Bir tür endüstriye dönüşmüş olan İslamofobi faaliyetlerine katılanların, uluslararası dayanışma içerisinde bulundukları görülmektedir. Söz konusu kesimler Müslümanlara yönelik temel insan haklarına aykırı uygulamaları dahi son derece normal olarak değerlendirmektedirler. İnsan hakları ve özgürlükler konusunda bireysel olarak bu değerlere gerçekten inanan Avrupalı geniş halk kesimlerinin, aşırı sağcı popülist söylemlerin etkisiyle, Müslümanlar aleyhindeki uygulamaları destekleyebilmektedirler. Zira eşitlik, insan hakları ve özgürlük gibi değerlere inanan Avrupalıların, konu Müslümanlar olunca etkisi altında bulundukları propagandanın yansıması olarak, yasaklamaları uygun görmektedir çünkü bilişsel çelişkiye düşülmemesi için Müslümanlar, göçmenler veya bazı dini azınlıklar insandışılaştırılmış (dehumanized) veya şeytanileştirilmış (demonized), böylece bahse konu uygulamalar bir şekilde rasyonelleştirilmış ve meşrulaştırılmıştır. Kısacası aşırı sağcı ve ırkçılar açısından "insan hakları" kavramı içerisinde kastedilenler, Avrupa'yı işgal etmekte ve onun kültürünü yok etmekte olan "vahşiler" değildir, dolayısıyla onlara karşı uygulanacak politikalar sıradan Avrupalı Beyaz vatandaşlardan farklı olabilir, hatta farklı olmalıdır. Bu türlü bir meşrulaştırıcı düşünce tarzı hedef olarak seçilen göçmenlere, azınlıklara veya Müslümanlara yönelik eylemleri de meşrulaştırmaktadır. Kendilerini "meşru müdafaa" pozisyonunda kabul eden aşırı sağcı ve ırkçıların hedef olarak belirledikleri gruplara yönelik eylemlerini "haklı" buldukları ve eylemlerinin ciddi bir yaptırımla karşılaşmaması nedeniyle şiddet yöntemlerini arttırdıkları görülmektedir.

Makalenin konusuna ilişkin önemli çalışmalarda bulunan Gordon Allport'un leğine göre, Avrupa'da üçüncü (ayrımcılık) ve dördüncü (fiziksel saldırı) aşamadaki eylemlerde yoğunluk olsa da, özellikle bazı neo-nazi grupların beşinci aşama (ortadan kaldırma) içerisindeki faaliyetlerde bulundukları grlmştir. Resm kurumlar ve İslamofobi karşıtı sivil toplum kuruluşları tarafından açıklanan raporlarda ise İslamofobik saldırılar, nefret suları içerisinde önemli bir ağırlığa sahiptir. Covid-19 Pandemisinin Avrupa'da yaşanan ekonomik sorunları derinleştirmekte olduğu göz önünde bulundurulduğunda, söz konusu eylemlerin kısa vadede azalmayacağını hatta daha ciddi boyutlara ulaşacağını söylemek mümkündür. Bu nedenle ülkeler arasında İslamofobi dahil olmak üzere nefret sularının tüm çeşitleriyle etkili mücadele edebilmek için ortak bir zemin oluşturulması ve yeterli koordinasyonun sağlanabilmesi elzemdir.

Aşırı sağcı popülist partilerin İslamofobik söylemleri seçim malzemesi olarak kullanması ve bu sayede oylarında artış sağlayabilmeleri nedeniyle kısa veya orta vadede kendileri açısından oldukça "verimli" olduğu görülen bu araçtan vazgeçmeleri beklenmemektedir. Nitekim ortaya atıkları iddiaların gerçeklerle uyuşmuyor oluşu dahi bu siyasal hareketlerin Müslümanlara ve İslam'a yönelik nefret söylemlerini terk etmesini sağlayamamaktadır. Bu partiler tarafından inşa edilmeye çalışılan algının insanları bir arada yaşayamaz hale getirme riski ve olası sosyal patlamaların ortaya çıkaracağı olası sosyal maliyetin, bahse konu siyasal aktörler tarafından dikkate alınmadığı görülmektedir. Sorumluluk duygusundan uzak bu tür siyasal faaliyetlerin Avrupa'ya yönelik bölgesel ve küresel bir güvenlik riski doğurduğu düşünülmektedir.

Kaynakça

Aguilera-Carnenero C. ve Azeez, A. H. (2017). Islamophobia in Spain: National Report 2016, içinde, E.Bayraklı ve F. Hafez, *European Islamophobia Report 2016*. Istanbul: SETA.

Aktaş M. (2014). Avrupa'da Yükselen İslamofobi ve Medeniyetler atışması Tezi, *Ankara Avrupa alışmaları Dergisi*, 13(1), s.31-54.

- Alkan U. (2015). Avrupa’da Refah Devleti ve Gç İlişkisi: Refah Şovenizmi rneği. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 70(3), s.751-768.
- Allen C. ve Nielsen, J. S.(2002). *Summary Report on Islamophobia in the EU after the 11 September 2001*, EUMC, Vienna.
- Allport G. W. (2016). *nyargının Doğası*. (Çev. N. Nirven), Sakarya: Sakarya Üniversitesi Kültür Yayınları. (Orijinal yayın tarihi:1954).
- Anadolu Ajansı, “Islamophobia in Europe ‘has worsened’ in 2020: Report”, erişim: 29 Aralık 2021, <https://www.aa.com.tr/en/world/islamophobia-in-europe-has-worsened-in-2020-report/2460785>.
- Aronson, E., Wilson, T. D. ve Akert, R. M.(2005). *Social Psychology*, New Jersey: Pearson Education International. (5th ed.).
- Bakırezer G. (2008). Antik Yunan Düşüncesinde Kölelik. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 63(1), s.17-54.
- Bernasconi, R. (2020). *İrk Kavramını Kim İcat Etti?: Felsefi Düşüncede İrk ve İrkçılık*. (Haz. Z. Direk). İstanbul: Metis Yayınları. 6. Baskı. (Orijinal yayın tarihi: 2001).
- Cardini, F. (2004). *Avrupa ve İslam*. (Çev. G. Koca). İstanbul: Literatür Yayınları. (Orijinal yayın tarihi: 1999).
- Danimarka Halk Partisi (Danskfolkeparti-DF) Resmi Sitesi, <https://danskfolkeparti.dk/>, Erişim: 12 Temmuz 2021, http://www.danskfolkeparti.dk/The_Party_Program_of_the_Danish_Peoples_Party
- Danish, Independent, 17 Şubat 2017, erişim: 03 Temmuz 2021. <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/denmark-peoples-party-immigration-refugees-christmas-christianity-easter-church-danish-a7585221.html>
- Deutsche Welle, “Muslims in Germany: Religion not a good gauge of integration”, 28 Nisan 2022, <https://www.dw.com/en/muslims-in-germany-religion-not-a-good-gauge-of-integration/a-57365668>, (Erişim Tarihi: 20.04.2022).
- Encyclopedia Britannica, Phobia, erişim: 24 Haziran 2021, <https://www.britannica.com/science/phobia>
- Encyclopedia Britannica, Populism, erişim: 24 Haziran 2021. <https://www.britannica.com/topic/populism>
- Ertekin, M. F. (2015). Norveç ve İslamiyet (Rapor), *İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi*.
- Euronews, “Avrupalı İrkıların Komplo Teorisi ‘Büyük Yer Değiştirme’ Nedir?”, erişim: 26 Ekim 2020, <https://tr.euronews.com/2019/03/20/avrupali-irkcilarin-komplo-teorisi-buyuk-yer-degistirme-nedir#:~:text=Bu%20teoriye%20g%C3%B6re%2C%20Avrupal%C4%B1%20olmayan,g%C3%B6%C3%A7menler%20beyaz%20Avrupal%C4%B1lar%C4%B1n%20yerini%20al%C4%B1yor>
- European Union Agency For Fundamental Rights (FRA), “Fundamental Right Report 2016”, erişim: 02 Temmuz 2021, <http://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/annual-reports/fundamental-rights-2016#racism>
- Geisser, V. (2010). *İslamofobi*, İzmir: Mavi Ufuklar Yayınları. (Orijinal yayın tarihi: 2003).
- Green, T. H. (2010). The Resistance to Minarets in Europe. *Journal of Church and State*, 52(4), ss.619-643. Erişim adresi, <https://www.jstor.org/stable/23922380>
- Hackett C. (2016). *5 Facts About The Muslim Population in Europe*, PEW Research Center, 19 Temmuz 2016, erişim: 20 Haziran 2021, <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2016/07/19/5-facts-about-the-muslim-population-in-europe/>
- Hourani, A. (2010). Batı Dşncesinde İslam. (Çev. C.A. Kanat). İstanbul: Doruk Yayımcılık. (Orijinal yayın tarihi: 1991).

- Humanrightsfirst.org, “Human Rights First Fact Sheet: Mart 2016”, erişim: 26 Haziran 2021, <http://www.humanrightsfirst.org/sites/default/files/March2016Far-rightPartiesintheEuropeanElections.pdf>
- Human Rights First (hrf), www.humanrightsfirst.org, Human Rights First Fact Sheet: Mart 2016, erişim: 26 Haziran 2020, <http://www.humanrightsfirst.org/sites/default/files/March2016Far-rightPartiesintheEuropeanElections.pdf>
- Identity and Democracy Group Website, erişim: 7 Temmuz 2021, idgroup.eu
- IPSOS Mori, *Perceptions are not reality: What the World gets wrong*, 14 Aralık 2016, erişim: 02 Temmuz 2020, <https://www.ipsos.com/ipsos-mori/en-uk/perceptions-are-not-reality-what-world-gets-wrong>,
- IPSOS Mori, *Perils of Perception 2016: A 40 Country Study*, erişim: 02 Temmuz 2020, <https://www.ipsos.com/sites/default/files/migrations/en-uk/files/Assets/Docs/Polls/ipsos-mori-perils-of-perception-charts-2016.pdf>,
- Kallis A. (2015). *Avrupa’da Radikal Sağın Ykselişi*. SETA, Analiz, Sayı:119.
- Kaplan, J. (2006). Islamophobia in America?: September 11 and Islamophobic Hate Crime. *Terrorism and Political Violence*, 18(1), s.1-33.
- Karabulut B. (2016). *Uluslararası İlişkiler: Kavramlar, Teoriler, Kurumlar*. Ankara: Barış Kitap.
- Kayaoğlu, Aysel (2015). nyargı. İinde, Sezen nl (Ed.), *Sosyal Psikoloji-II*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları. 5. Baskı.
- Koningsveld, P. S. V. (2002). European Responses to the Muslim Presence.S. Hunter and H. Malik (eds.) *Islam in Europe and the United States: A Comparative Perspective* iinde (ss.51-57). Center for Strategic and International Studies. Washington.
- Lean N. (2015). *İslamofobi Endstrisi*, (ev. İ. Yılmaz). Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2. Baskı. (Orijinal yayın tarihi: 2012).
- Muslims in the European Union: Discrimination and Islamophobia, European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia (EUMC), 2006.
- Norve İlerleme Partisi (Fremskrittspartiet-FrP) Resmi Sitesi, Erişim: 02 Temmuz 2020, <https://www.frp.no/>
- OIC Observatory Report on Islamophobia, OIC, 47th Session of the Council of Foreign Ministers, Niamey, 27-28 November 2020.
- zer, A. (2018). Uluslararası İnsan Hakları Hukuku ve Doğrudan Demokrasi Arasındaki atışma: Minare Yasağı. *Akademik Hassasiyetler*,5(9), 37-52.
- Parties and Elections in EU, <http://www.parties-and-elections.eu/poland.html>, 03 Temmuz 2017.
- Petziwiatr, K. (2016). Islamophobia in Poland: National Report 2016, içinde, Enes Bayraklı ve Farid Hafez (ed.), SETA Avrupa İslamofobi Raporu 2016
- Plataforma Ciudadana contra la Islamofobia, erişim: 03 Temmuz 2020, <http://plataformaciudadanacontralaislamofobia.org/wp-content/uploads/2017/04/Informe-sobre-la-islamofobia-en-Espa%C3%B1a-2016.pdf>
- Roberts, J.M. (2010). *Avrupa Tarihi*, (ev. F. Aytuna). İstanbul: İnkılap Kitabevi. (Orijinal yayın tarihi: 1996).
- Roy, O. (2003). *Küresel İslam*. (ev. H. Bayrı). İstanbul: Metis Yayınları. (Orijinal yayın tarihi: 2002).
- Sardar, Z., Nandy, A., Davies M. W. (2004) *Barbar Denen tekiler*. (ev. E. B. Sağlam). İstanbul: İz Yayıncılık. (Orijinal yayın tarihi: 1993).
- Taş, M. (1999). *Avrupa’da İrkçılık*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları. 1. Baskı.

- Tauscher, S. (2021). Islamophobia in Germany. içinde (ss.353-392). E. Bayraklı, F. Hafez (Ed.). *European Islamophobia Report 2020*. Vienna: Leopold Weiss Institute.
- Tayfur, K. (2001). Kayıp lke Endülüs. *Atlas Dergisi*.105.s.113. aktaran Er, T. ve Ataman, K. (2008). İslamofobi ve Avrupa'da Yaşama Tecrübesi zerine, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 17(2), 747-770.
- Volkan, Vamık D., (1993). Politik Psikoloji, (Çeviri ve Derleme, A. Çevik, B. Ceyhun). Ankara: Ankara Üniversitesi Rektörlüğü Yayınları,
- Vural, H. S. (2005). *Avrupa'da Radikal Sağın Yükseliş*i. İstanbul: İletişim Yayınları. 1. Baskı.
- Widfeldt, A. (2015). *Extreme Right Parties in Scandinavia*, New York: Routledge.
- Worldpopulationreview.com, Muslim Population by Country 2022, Erişim: 16 Haziran 2022, <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/muslim-population-by-country>

Research Article

Avrupa’da İslamofobi: Aşırı Sağ/Popülist Partilerin Seçim Malzemesi

Islamophobia in Europe: Political Leverage for Far-Right/Populist Parties

Erdal BAYAR Arş. Gör. Dr., Van Yznc Yıl Üniversitesi Erciş İşletme Fakültesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü erdalbayar@yyu.edu.tr https://orcid.org/0000-0002-1726-7989	Serpil GDL Dr. Öğr. yesi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü serpil.gudul@hbv.edu.tr https://orcid.org/0000-0003-1124-7968
--	--

Extensive Summary

Europeans defining themselves as “civilized” and “freedom lovers” in Ancient Greek and Roman periods, described the Eastern civilization as “barbarian” and “despot”. Europeans, who define themselves through the "other", have attributed all negative features to the East and Easterners, or rather to everyone who is not European, while constructing their identities. Christianity was the broadest identity for the communities living in Europe felt belonging to and thought to be a part of during the periods when the "European" identity was not yet fully formed. The Crusades, which started at the end of the 11th century, deepened the distinction between Western Civilization and Eastern Civilization.

Islam and Muslims have taken their place in the minds of Europeans as the "other" since they came into contact with each other. In the Middle Ages, the image of Muslims (especially Turks), which was transformed into an element of fear in the minds of Europeans, was disseminated in many written sources. Because of this image, the relations between the West and the Islamic world have been shaped by this fear. In the 16th century, when the Ottoman Empire continued its expansion towards the inner regions of Europe, it was in a leading position in the Islamic World therefore anti-Islamism included anti-Turkish sentiment.

The events and discourses that took place in history between the East and the West have a very important role in the emergence of anti-Islam and anti-Muslim hatred. By the emergence of Communism as a threat to the Western world anti-Islam hatred had secondary importance till the end of the Cold War. After the end of the Cold War, the Western world began to perceive the Islamic World as a threat again. After the end of the Cold War, many terrorist organizations exploiting the religion of Islam emerged. They led to increase anti-Islamism hatred and Islam began to be perceived by the West as a threat to world peace. In addition, particularly the 9/11 attacks, and the terrorist bombings in Madrid in 2004 and in London in 2005, brought about an increase in the feeling of distrust of the Europeans towards Islam and Muslims. The recent terrorist attacks increased the perceived threat/fear of immigrants, minorities and asylum seekers in the minds of Europeans. The extreme far-right/populist parties, which use the fear and insecurity against these groups as a political tool, increased their votes and their weight in the country's politics. In times of economic problems, hate and violence crimes increase and individuals belonging to ethnic/religious minorities become more victims of these crimes. These parties, which are against the multicultural structure of Europe, aimed to build more homogeneous societies. For this reason, the continued increase of the political activities of the far right/populist parties creates a serious threat to the dream of a multicultural, multiethnic Europe.

Exaggerated figures are given about the ratio of Muslims to the population of the countries where they live in Europe. There are also misperceptions about the ability of Muslims to adapt to European culture. All of them deeply support anti-Islam and anti-Muslim hatred in Europe. Propaganda that Europe is being invaded by Muslim immigrants, with some conspiracy theories such as the Great Replacement, try to keep the public's suspicions and fears alive against all immigrants in general and Muslims in particular. The far-right political movements and racist/fascist groups also encourage acts of violence against ethnic minorities. Despite the increase in the number of violent incidents and hate crimes, the fact that the criminals face almost no legal sanctions makes the situation worse. Considering that the Covid 19 Pandemic has deepened the economic problems in many countries, it seems likely that there will be an increase in these crimes. There are differences in practice between European countries in the way that islamophobic acts are given a common definition and in the way they are included in legal texts. The gap created by these differences is used by populist politicians and writers, and thus Islamophobia continues to exist as a useful political leverage. There is no indication that the political movements that succeeded in increasing their votes in this way will stop using this political leverage.

This study focuses on the use of Islamophobia, which becomes increasingly widespread in Europe, as a convenient tool for populist political discourses. In order to emphasize the importance of the situation, the staging introduced by the American psychologist Gordon W. Allport in his social psychology book titled "The Nature of Prejudice" is used. He argues that a hostile attitude or behavior simply because of the group to which a person belongs (in this study, Islam) disrupts the basic unity among people. Allport groups the attitudes and behaviors in question in a scaling that includes "extermination" in the final stage. While it is not possible today to argue that Islamophobic acts in Europe reached the last stage in Allport's scaling, the prevalence of acts of physical violence and discrimination is enough to be alarmed. As a result, it is necessary to implement the common attitudes and policies necessary to prevent racism and all kinds of discrimination to end Islamophobia, and to prevent the use of such discourses and actions as political leverage by populist far-right political movements and neo-Nazi parties.